

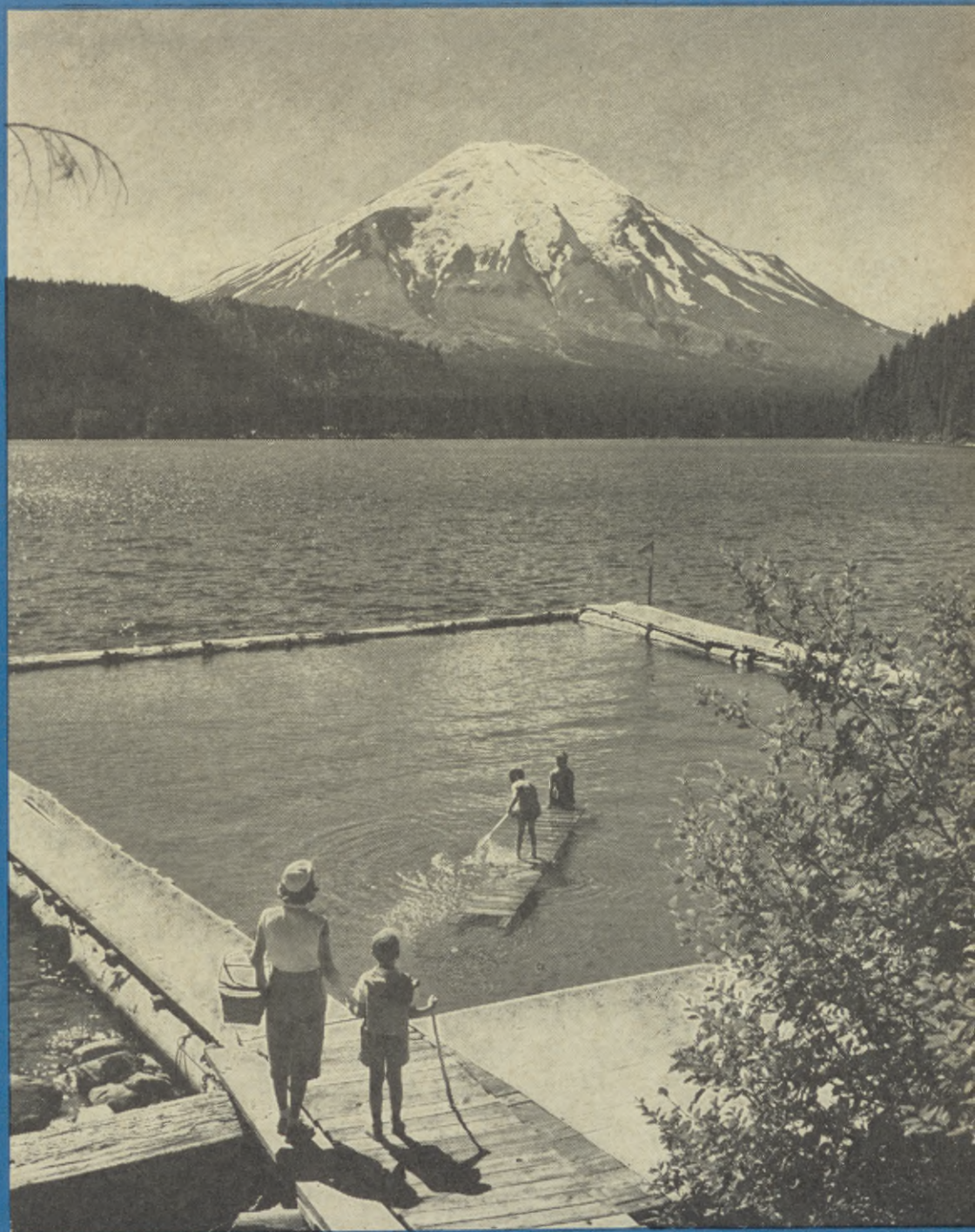
Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

Sv.
Välkommen till
Fol.

nr **4**
april 1962
pris 1 krona

*... trötthet,
konvalescens,
aptitlöshet*

ASTRATONIL[®]

tonikum

- alkoholfritt
- sockerfritt
- välsmakande

Astratonil köpes receptfritt på apotek.

ASTRA

De handikappade, fackföreningsrörelsen och arbetsgivarna

I många fall avfärdas handikappproblemen med motiveringen att det är "samhället, socialvården och sociallagstiftningen", som ska klara upp det hela. Detta är dock en sanning med vissa modifikationer. Visst kan man generellt påstå att den sociala sektorn här har en nyckeluppgift, men det gäller inte bara de s. k. vårdproblemen, där läkaren, kuratorn och arbetsvårdstjänstemannen är en betydelsefull triangel, som ofta åberopas. Grovt schematiskt kan sägas att vårdproblemet i sig innefattar ett sysselsättningsproblem. Så snart den handikappade "vuxit ur de nödvändiga vårdformerna" ska han pröva sina färdigheter i produktivt arbete — då har vi genast en sysselsättningsfråga eller ett arbetsmarknadsproblem att lösa. I dagligt tal vill vi ofta gärna hänskjuta hela handikappfrågan till vårdsektorn. Vi talar inte så ofta om den delen som berör arbetsmarknaden. Och man får nog säga att de fackliga organisationerna — både arbetstagar- och arbetsgivarparterna — hittills varit ganska tystlåtna om handikappfrågorna som fackligt problem sett. Man kan göra många reflexioner över vad tystlåtenheten beror på. Finns det inte skäl att snart börja upp de här frågorna till detalj-analys inom arbetsmarknadens organisationer?

Förtidspensionärerna kommer i blickpunkten på ett helt annat sätt än tidigare efter ATP-försäkringens genomförande. Rehabiliterad arbetskraft blir en större realitet på framtidens arbetsmarknad.

Man lagstiftar inte enbart omkring de handikappade — man måste också på förhandlingsvägen söka sig fram till lösningar och man frågar sig därför hur det är ställt med framtidsperspektiven på det förhandlingsmässiga planet. Tystnaden är, som sagt, med smärre undantag ganska konstant då det rör sig om praktisk facklig verksamhet. Man talar mest om vad sociallagstiftningen och socialvården ska göra.

För några månader sedan hade vi en rätt livlig debatt i stockholms-tidningarna om arkivarbetarna och deras lönevillkor. Man kan gott säga att frågan ur principiell lönesynpunkt sett rör sig om en grupp som dröjt kvar i 30-talets beredskaps- och arbetslöshetspolitik. Med anledning av att arkivarbetena under senare år ökat i omfattning har deras problem vid flera tillfällen berörts i petitor och andra skrivelser från arbetsmarknadsstyrelsen. Styrelsen har bl. a. framhållit att flertalet av arkivarbetarna av olika skäl, bl. a. åldersskäl, torde ha begränsade möjligheter att göra sig gällande på öppna marknaden, men att de dock kan göra en nyttig insats på de arbetsplatser, där de blivit placerade.

Lönemässigt sett har man pekat på de svårigheter som föreligger. Att åstadkomma rättvis lön synes ha stött på svårigheter med hänsyn till skiftande kvalifikationer och olika arbetsuppgifter. Man har också framhållit att lönesättningen — med rötter i 30-talets reservarbetsystem — "ansetts som förlegat".

Om man nöjer sig med ovanstående och konstaterar att en mera differentierad lönepolitik är på väg för arkivarbetarna — att socialministern framhållit att en ytterligare differentiering av arkivarbetarlönerna med hänsyn till individuell prestation bör ske — kan man gott fastslå att arbetsuppgifter på det fackliga planet inte behöver saknas i framtiden. Socialministerns uttalande skulle man förövrigt bra gärna vilja se litet kraftigare understruket i den fackliga pressen, där vi ju har den egentliga plattformen för aktuell lönepolitik.

Nu förutsättes att den här speciella frågan — som gäller arkivarbetarna — ska handläggas av en särskilt tillsatt delegation. I departementchefens motivering härför framgår att "delegationen bör" — förutom frågor om differentiering av lönerna — även kunna ta upp frågor om inplacering i lönegrupp i övriga fall. Man läser detta — om delegationen med representanter för bl. a. SAF, LO, TCO och SACO — och spanar vidare i regeringens trycksaker efter liknande frågor. Vi hittar snart en sådan fråga i socialministerns nya bud om bidrag till s. k. halvskyddad sysselsättning för vilken förutsättes att statsbidrag skall utgå med 1 kr per fullgjord arbetstimme. Utöver vederbörlig läkartillsyn m. m. "bör föreskrivas" att arbetstagar inom halvskyddad verksamhet ska erhålla avtalsenlig kontantlön och där så kan ske bör ackordsarbete ordnas. Socialminis-

Stadsplanering för handikappade i Göteborg

Två medicinare i Göteborg, dr Ann Mari Broman och professor Tore Broman, har tagit initiativ för en förnuftigare stadsplanering, när det gäller människor med rörelsehinder av olika slag. Man avser att få till stånd ett samarbetsorgan, som skall utreda och precisera de handikappades svårigheter på olika områden såsom transportväsendet, stadsplaneringen och bostadsplaneringen. Alla vet vi att handikappade har bo-

stadsproblem, svårigheter att röra sig i trafiken osv. I Göteborg tänker man nu angripa problemet i stort och i ett uttalande framhåller dr Ann Mari Broman att hon är glad över den uppmärksamhet frågan fått och att den bör kunna åstadkomma en samling över partipolitiska grupperingar till förmån för en samhällsplanering som tar hänsyn till handikapgrupper med rörelsehinder.

tern förutsätter vidare att endast sådana personer hänvisas till halvskyddad sysselsättning, vilka "har mindre arbetsförmåga än normalt inom det aktuella arbetsområdet".

Det tycks av allt att döma inte saknas aktuella frågor för arbetsmarknadsorganisationerna att syssla med. Handikappfrågorna glider mer och mer över på det fackliga förhandlingsplanet och detta måste ju vara en naturlig konsekvens om man i praktisk politik ska tillämpa principen arbete i största möjliga utsträckning åt de handikappade i stället för understöd och långvarig passivisering i hjälpsystem av olika slag.

Ett fackligt medvetande och behovet av en fortlöpande praktisk handläggning av handikappfrågorna inom arbetsmarknadsorganisationerna, understrykes även med all skärpa i ett uttalande av en känd läkare, dr Gustaf Myhrman, som

har praktiska erfarenheter också av den rent arbetsmarknadsmässiga sidan i läkarens vardag. Så här ser dr Myhrman på frågan: "Som läkare sökes man inte så sällan av folk, vars önskan om förtidspension formellt motiveras med hälsoskäl, men där det väsentliga skälet uppenbarligen är trycket från arbetskamrater som finner vederbörande obehag i ackordsarbetet. Många äldre har särskilt svårt att återta arbetet efter en tillfällig sjukdom. Det blir bekvämast att fortsätta att utnyttja sjukförsäkringen tills man är "utförsäkrad" och därefter begära pension." Till detta bara en kort reflexion: vi talade inledningsvis om triangeln läkare, kurator och arbetsvårdstjänsteman. Är det inte på tiden att utöka triangeln till en kvartett? Vi syftar då närmast på den facklige förhandlingsmannens roll i dagens expansiva socialpolitik för ett fullvärdigare liv åt våra sjuka och handikappade av olika kategorier. *Sixten Hammarberg*

SJÄLVKÄNNEDOM

Kunskapen om människan skall inte vara förbehållen enstaka specialister. Det måste finnas vägar att sprida ständigt ny kunskap, att vidga horisonten, att lära människor att leva, att förebygga sjukdomar, att möta sjukdomar, att se samspelen i organismen, att förstå den levande organismens oändligt rika och mångfasetterade verklighet. Människan är en mikrokosmos.
J. A. V. Butler

■ DEBATT Forts. fr. sid. 5

Människan och maskinen

måste anpassas till varandra blev kontentan av professor Bo Ingelmarks bidrag till att kasta ljus över berörda frågor:

Inom de näringsgrenar där människan och maskinen är nära hopkopplade med varandra måste maskinens arbetstakt hållas inom för människokroppen acceptabla gränser. Arbetsförhållandena måste ta största möjliga hänsyn till vår kropps konstruktion och funktionssätt. Genom forskning måste vi få fram riktiga arbetsställningar och för kroppen väl anpassade maskiner, möbler och fordon. Arbetstakten måste avvägas i förhållande till arbetstiden.

På den tråden spannar professor Sven Forssman, Svenska Arbetsgivareföreningen, vidare och underströk att arbetskraven förändrats under senare år:

...med förskjutning från fysiska till psykiska krav samtidigt med rationalisering och automation. Ett svårlost framtidsproblem blir friställning av medelålders och äldre arbetskraft, som måste omplaceras och kanske omskolas. Ur medicinsk synpunkt är det önskvärt med flexibel pensionsålder.

Status

Organ för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

Ansv. utg.: Einar Hiller
Redaktör: Sixten Hammarberg
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Postgiro nr 95 00 11

Annonspriser: Småannonser:
Omslagets sista sida 500:- 58 mm spaltbredd 65 öre mm
1/1-sida 400:- 1/2-sida 225:- 90 mm spaltbredd 90 öre mm
1/4-sida 125:- 1/8-sida 65:-

Prenumerationspris: Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

UR INNEHÅLLET:

● NYA LUNGKLINIKEN I BODEN	8
LÄKARE GRANSKAR VÄLFÄRDSSAMHÅLLET	8
NÄR MAN KÄNNER SIG NYTTIG	10
TONGÅNGAR	13
SOCIOLOGISK FYRVÄPPLING	16
BILDKRYSS	23

OMSLAGSBILD: Aprilvår

Stress och hjärtsjukdomar

behandlades i en intressant redogörelse av professor Lars Werkö vid en konferens i Stockholm anordnad av Stockholms handelskammare. Ämnet för konferensen var "Människan i arbetet". Av professor Werkös statistiska material framgick främst att hjärt- och kärlsjukdomarna står för nära hälften av antalet dödsfall bland den arbetande befolkningen i Sverige. Detta betyder en dubbelt så vanlig dödsorsak jämfört med cancer som ju tillhör våra stora folksjukdomar.

Det är främst fråga om s.k. degenerativa hjärt- och kärlsjukdomar, dvs. åderförkalkning och högt blodtryck samt deras följdtilstånd. Som nummer ett bland dessa följdtilstånd måste man räkna den akuta blodproppen i hjärtat, "hjärtinfarkt".

Man har vid undersökningar i USA bland män i åldersgruppen 45-65 år funnit att risken för akut död eller insjuknande i hjärtinfarkt hos tidigare friska ökas med ökande värden på blodtryck eller blodfett, vid övervikt eller mycket stor cigarettkonsumtion.

Sjukdomsfrekvensen i olika inkomstklasser

visar vid jämförelse att högsta inkomstgruppen — i förhållande till befolkningen i övrigt — tycks ha högre dödlighetssiffror än sjuklighetssiffror. Vad kan man dra för slutsatser av detta? Jo, det kan förhållandevis hålla sig så att många individer i socialgrupp 1 antingen är symptomlösa tills de dör i sin hjärt-kärlsjukdom eller att de undertrycker sina symptom och underlåter att söka läkare.

"Blodfett" och cigarettkonsumtion

De aktuella frågorna om fett och rökningen kommer man inte förbi:

Det har sagts att frekvensen av dessa sjukdomar tycks gå parallellt med mängden animalt fett i dieten och halten av bl. a. kolesterol i blodet. En annan faktor som kan tänkas ha betydelse är graden av cigarettförbrukning. De som röker mer än 20 cigaretter om dagen har ökad frekvens av hjärtsjukdomar.

Kroppsarbetare och "manschettarbetare"

som motpoler i professor Werkös redogörelse tycks förete olika grad av vad vi i modernt språkbruk kallar stress:

De kroppsarbetare, som utför ett rutinarbete utan större ansvar är inte utsatt för samma psykiska påverkan som den i administration eller affärsverksamhet engagerade tjänsteman som jagas av telefoner, av tvång att fatta beslut och som ofta kommer i kläm mellan vad han anser vara rätt och vad han måste göra eller mellan överordnades åsikter eller befallningar och underordnades reaktioner.

Stark ambition medför risker för hjärtat

Vissa "personlighetstyper" kan sägas vara starkt utsatta och risken att bli stressad kan vara lika stor

på en underordnad kontorsplats som på en högt uppsatt direktörspost om ambitionen överstiger förmågan:

Den personlighetstyp som enligt detta framförallt skulle utsättas för risk för hjärtsjukdom kan definieras som den som:

har en kontinuerlig strävan för framgång,

tycker om att tävla, inte för tävlandets utan för vinnandets skull,

av vana åtar sig en massa uppdrag, som måste vara färdigställda till en tid,

har mycket hög mental och fysisk rörlighet samt vana att accelerera takten vid utförandet av olika fysiska och mentala funktioner.

Att stressbetonade samhällen och yrken har högre frekvens av hjärtsjukdomar kan sålunda bero på att personer med denna personlighetstyp söker sig till dem och inte på att samhället eller yrket som sådana skulle ha skadligt inflytande.

Forts. å sid. 4

JÄKTAD HERR SVENSK...

"Hjärtproppar" och stress har samband med herr Svensks arbetsbörda och vardagsliv sålunda uppfattat av Status tecknare Sven Björnson.

Kulturlivet på sjukhus och anstalter

*Pionjärteatern banbrytare
med god skådespelarkonst
och goda pjäser
för sjuka och isolerade
människor*

Arthur Hultling,
chef för Pionjär-
teatern, som star-
tade 1954.

*"Sopåkarna" Stig Ekstam och Nils
Åsblom i "Den nakna mannen och
mannen i frack".*

"På språng mellan repetitionslokalen och kontoret, dekorationsateljén och kanslihuset (det gäller anslaget), musikstudion och tryckeriet, vill jag gärna stanna till ett ögonblick för att få säga: Välkomna!"

Med de orden hälsar chefen för pionjärteatern sin publik. Därmed har också teaterchef Arthur Hultling gett oss en uppfattning om sitt arbete — en teatermans vardag bakom scenen och de många detaljerna. Och mellan varven hinner denne rörlige man, som både kan jobbet på scenen och bakom scenen, med ett snabbesök på Status redaktion, där vi får tillfälle att utbyta tankar om kulturlivet på våra sjukhus och vårdanstalter och vad pionjärteatern har på programmet just nu.

— Visst var det svårt i början att vinna gehör för tanken på att förmedla god teater till sjukhusens och anstalternas människor, medger

herr Hultling. Men vi som hade fastnat för idén kunde helt enkelt inte släppa den. Det gick väl på lösa skruvar till att börja med — innan den rätta förståelsen tinats upp för oss — men nu är pionjärteatern känd och erkänd av Kungl. Maj:t som anslagsgivare, av Teatrarnas Riksförbund, medicinalstyrelsen och många andra institutioner och enskilda personer som slutit upp kring denna idé. Det bör särskilt nämnas att Svenska Nationalföreningen mot Hjärt- och Lungsjukdomar gett pionjärteatern ekonomiskt stöd. Välviljan har besvarats från teaterns sida med uppskattade turnéer på landets sanatorier och lungkliniker. Premiären för "Den botade svartsjuka", den klassiska komedin, förlades förresten till ett sanatorium, Sandträsk i Norrbotten.

"Rullande teater" med hög standard Pionjärteatern startade 1954 under mottot "att genom konstnärlig verk-

samhet bryta isoleringen för patienter och personal på sjukhus och anstalter". Man inriktade sig genast på professionella teaterturnéer, varvid repertoaren utväljts så att stort underhållningsvärde förenas med god litterär standard. Det blev en rullande teater med bilar från General Motors och här kan man gott tala om att motorisering och mekanisering står i god samklang med det kulturella syftet. — Utan denna goda kontakt och service, skulle vi inte kunna genomföra vårt omfattande program över hela landet, framhåller herr Hultling, som i detta avseende skänker bilen och motoriseringen ett tacksamt erkännande. Vid starten 1954 genomfördes 30 föreställningar — nu är man uppe i 250 per år. Den 20 jan. i år startade teatern med "Den nakna mannen och mannen i frack", en pjäs som hade sin premiär i Stockholm, och nu rullar vidare ute i landet — ända tills den 20 april då det är dags att lägga om programmet till sommarsäsongen. Pionjärteatern bjuder nämligen även på annat än teater. Det kan bl. a. nämnas att sommaren 1960 genomfördes en uppskattad musikturné "Liten sommarkonsert" i samarbete med bl. a. Musikfrämjandet.

Programvalet viktig faktor

För en teaterchef i den här branschen är det naturligtvis viktigt med yrkeskunskaperna — herr Hultling själv har fått sin teaterutbildning vid stadsteatern i Göteborg — men härutöver måste många överväganden till vid val av pjäser och programuppsättning. Att spela teater för sjuka och anstaltsvårdade betyder naturligtvis inte censur och sönderstyckande av pjäser och konstverk för att göra dem acceptabla i sjukhus- och anstaltsmiljön. Ett sådant förfarande skulle helt strida mot teaterns höga ambition och målsättning. Nej, det gäller att finna de konstnärliga uttrycksformer som bäst lämpar sig för de speciella förhållanden teatern har att arbeta under. Man kan i det sammanhanget saxa några rader ur "Föreningen Pionjärteaterns" riktlinjer för sin verksamhet. I dessa heter det t. ex. att uppgiften är att "befrämja teaterns roll som en viktig faktor i läkarvetenskapen tjänst, främst inom den psykiska hälsovården, samt att verka för vetenskaplig forskning — — —". Teatern är

Skådespelaren Lars Elvin i "Den nakna mannen och mannen i frack", en pjäs som gästas många sjukhus under vintermånaderna 1962.

väl medveten om sin ansvarsfulla uppgift att förena en högklassig konstnärlig verksamhet med dessa principer; den har stöd av Teaterrådet, medicinsk och social sakkunskap i frågor, där behovet av sådant samråd är nödvändigt.

"Scenvana" — och mera därtill

Och skådespelaren själv, på scenen... hur uppfattar han sin höga uppgift som kulturförmedlare? Är det skillnad på att uppträda på en "vanlig" scen än på t. ex. sjukhusets estrad? För sin del vill herr Hult-

ling främst understryka betydelsen av de riktiga yrkeskunskaperna — pionjärteatern är ingen amatörteater — men härutöver krävs ett "hjärtats arrangemang för uppgiften" och det är ju något som man inte lär sig förrän man turnerat själv på sjukhus och anstalter. Det gäller att vinna en ny publik för god teater, att ge publiken i salongen en känsla av att man från scenen är besjälad av en vilja att ge något bestående, något att ta vara på för patienter och vårdade, liksom ansvarig personal, i den krävande gemenskapen på våra anstalter och sjukhus av olika slag. Har man lyckats med det? Ja, här kan vi låta en kritiker, Sven Barthel i Dagens Nyheter ge oss sitt svar på frågan vad han anse rom Pionjärteaterns "rullande" trupp och dess sätt att sköta sin uppgift. Så här skriver han: "den lilla truppen agerar disciplinerat och ledigt, med humör och smak. — — — där finns en ungdomlig direktighet, en friskhet och glädje i framförandet som är mycket behaglig, en utstrålning av man vill säga renhjärtat leklynnne som ger trivsel och en stimulerande eftersmak."

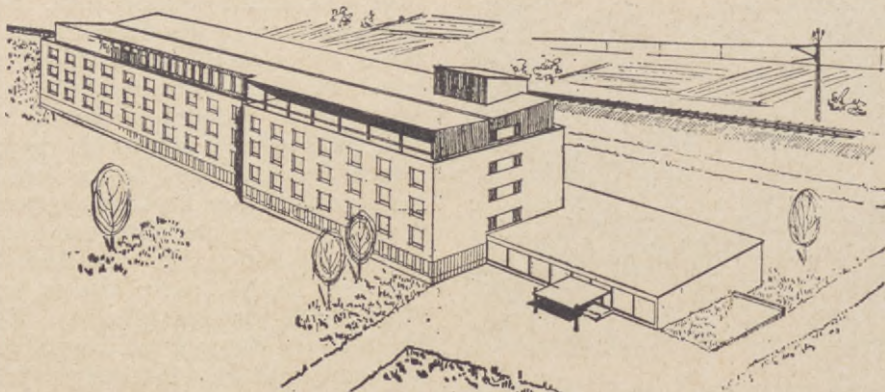
Man vill gärna ge ytterligare eftertryck åt den betygssättningen och önska Pionjärteatern fortsatt stöd — den behövs och må den rulla vidare med andlig stimulans åt alla dem som lever på våra sjukhus och anstalter.

S. H.

"Den botade svartsjuke", en klassiker som hade premiär på landets nordligaste sanatorium, Sandträsk i Norrbotten.

NYA LUNGKLINIKEN I BODEN får stråluppvärmda liggterrasser

Den nya lungkliniken i Boden får 90 vårdplatser fördelade på tre våningsplan med hög sjukhusstandard och goda utrymmen.

En ny lungklinik, i enlighet med sanatorievårdens nya giv med centralisering av lungsjukvården till en anläggning med alla moderna resurser, kommer att uppföras i Boden. Kliniken får 90 vårdplatser, smårum och finesser, som bryter anstaltsprägel. I det sammanhanget kan nämnas de s.k. samtalsrummen, där patienterna får möjlighet till enskilda samtal med läkare, kurator, präst eller annan person man behöver rådgöra med. Radioanläggningar och uttag för TV blir det i samlingshallarna — scenutrustning och utrymme för bioföreställningar har man också tänkt på. På behandlingsavdelningen kan nämnas en förnämlig röntgenavdelning, utrymmen för sjukgymnastik,

tandläkarrum m.m. Kliniken kommer att hålla sig med egen frisersalong och i det övre våningsplanet ska arbetsterapi få egna lokaler med vävrum, syrum, plats för snickeri och metallslöjd, keramik och läderarbeten. De tidigare i sanatorievården brukliga ligghallarna återkommer i modernare form. Den öppna ligghallen blir en modern terrass, stråluppvärmd så att patienterna kan ligga ute tidigt på våren och sent på hösten. Lungkliniken byggs i anslutning till lasarettet i Boden och förberedelserna är nu i full gång — den kommer enligt beräkningarna att i runt tal kosta ca 4,5 milj. kr. Centraldispensären förs över från Sandträsk till den nya anläggningen.

Trygghet i arbetslivet och anpassning till produktionen utredes av LO

Landsorganisationen skall göra en översyn av det fackliga handlingsprogrammet. Avsikten är att söka lämpliga former för att tillgodose aktuella krav på trygghet i anställningen, bättre produktionsverksamhet och ökade anpassningsmöjligheter för den enskilde i arbetslivet. Dessa arbetsuppgifter kommer nu att fördelas på fyra olika beredningskommittéer. Syftet är att finna vägar till ett utvidgat samarbete mellan arbetstagare

och arbetsgivare. Även det fortsatta utbildningsarbetet bland företagsnämndernas ledamöter tillhör de aktuella utredningsuppgifterna, liksom frågan om att utrusta fackföreningsrörelsen med medicinsk expertis och översyn av företagshälsovårdens organisation m.m. Den utredning, som kommer att syssla med anställningstrygghet och därmed sammanhängande frågor ledes av LO-ordföranden Arne Geijer.

Läkare granskar välfärdssamhället

Doktor Gustaf Myhrman, överläkare vid Centrallasarettet i Örebro, är en flitig skribent, en läkare som med liv och lust skriver om sitt arbete — och det är inte så förfärligt vanligt bland läkare. Förklaringen ligger nog i att läkare inte får så mycket tid över för att knacka ned sina tankar på maskin, men det är väl också så att läkaren vanligen — när han skriver — presenterar aktuellt forskningsmaterial i tabeller och diagram. Att skriva populärt om medicin — aktuella artiklar för dagspressen — är nu en gång inte så vanligt. Doktor Myhrman tillhör dock debattörerna i dagens medicin och man läser gärna hans synpunkter, som ofta kan tillspejtas med en viss polemisk skärpa. Nog sagt: man behöver inte alla gånger dela dr Myhrmans synpunkter, men man gläds ändå åt att få "läkarord" i debattform. Varför ska man alltid med få undantag möta läkaren som intygsförfattare, receptskrivare och i "sakkunnigutlåtanden"? Vi behöver också läkare i

medicinskt

dagens samhällsdebatt. Dr Myhrman är värd all respekt för sin debattlusta — som gott kan gripa omkring sig mera bland hans kolleger.

Nu är det väl så att läkaren även har fått rykte om sig att tala och tänka för mycket "i medicinska termer". Den vardagsprosa, som härstammar från hans skrivbord, anses vara ganska knaggligt läsestoff för oss vanliga med bristfälliga eller rent av obefintliga kunskaper i latin och grekiska. Därför nöjer vi oss med innehållet i de mediciner vi får i fast eller flytande form — att läsa recepten och analysera ordens innehåll tillkommer inte oss. Dr Myhrman berör också den senare sidan av saken i sin samling av uppsatser han nu gett ut i bokform. I en av uppsatserna med rubriken "Den nyttiga grekiskan" får vi en inblick i språkcirkeln och att de s.k. döda språken inte alls är så "döda" som vi inbillar oss i vår okunnighet. Att läkarna så trofast håller sig kvar i latinet beror inte på högfärd utan helt enkelt på att det är ett nyttigt och användbart yrkesspråk, hävdar dr Myhrman. Internationellt sett är det mycket betydelsefullt att man har gemensamma

beteckningar på människokroppens detaljer och funktioner — det är en styrka för hela den medicinska forskningen.

I en annan uppsats dras en lans för kvinnan och författaren är mycket vänlig och positiv — han hävdar att kvinnan kan liknas vid en "nyvunnen mänsklig atomkraft" som vi inte förstått oss på att vara på. Den komplimangen gäller emellertid inte om vår sociala välfärd i gemen — generella bidrag och subventioner utan behovsprövning skjuter de mest aktuella problemen åt sidan för kroniker och åldringar och långtidssjuka av olika kategorier, anser dr Myhrman. Det är troligt, säger han, att våra politiker helt enkelt inte känner till den faktiska situationen ute på fältet, förhållanden, som är skrämmande uppenbara för läkare, kuratorer och socialvårdstjänstemän. Kan det vara rimlig politik att låta t.ex. en höjning av de allmänna barnbidragen gå före hjälp åt verkligt nödlidande folkgrupper? I sammanhanget anföres som exempel att på söndagarna "belägras" biograf, glasstånd och godsakskiosker av långa köer "välklädda barn". Summariskt får man tolka dessa iakttagelser så att dr Myhrman hellre vill ha en kraftfull socialpolitik för eftersatta grupper — punktvis insatta åtgärder och nedskärning av sådana bidrag som utgår generellt till alla.

Av ovanstående förstås att författaren inte är rädd för att ge sig in på brännbart socialpolitiskt stoff. På ett ställe i boken kan man nästan skymta läkaren, som går till storms mot något av allmänt vedertaget som kollektivavtalen på arbetsplatserna. Vi citerar:

"Som läkare sökes man inte så sällan av folk, vars önskan om förtidspension formellt motiveras med hälsoskäl, men där det väsentliga skälet uppenbarligen är trycket från arbetskamrater som finner vederbörande obekvämt i ackordsarbetet. Många äldre har särskilt svårt att återta arbetet efter tillfällig sjukdom." Som synes saknas inte aktuella debattämnen. Doktor Myhrmans respektingivande beläsenhet på skilda områden är ett ytterligare plus man vill framhäva. Beträffande hans eget recept för "välfärdens" rätta handläggande tycks det åtminstone av dessa uppsatser innehåll att döma ännu vara en smula suddigt i konturerna. Men det är ju heller inte någon lätt sak att göra nytt utkast till samhälle och förnuftigt fördelningssystem över dess resurser med hänsyn till upptäckta behov.

S. H.

Gustaf Myhrman: Läkaren, Människan och Samhället, Bonniers, pris 14:50.

AKTUELLT FÄLTARBETE:

Hjärt- och lungsjukdomar i blickpunkten

Från mötet i Ronneby med Blekinge läns centralorganisation för hjärt- och lungsjuka. Fr. v. ordföranden fru Alva Bengtsson samt doktorerna Rolf Ardell, Sylva Johnson och Rolf Nyström.

Möteskampanjen fortsätter i olika delar av landet. Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka kan med största tillförsikt notera att läkare och andra medansvariga sluter upp. Västerås, Karlstad och Ronneby är tre av de senaste konferensstäderna. Vid pressläggningen av detta nummer ligger redan flera föreningar långt framme med förberedelserna.

Höghus kan vara bra men...

Dr Rolf Nyström, som talade i Ronneby, framhöll att det ofta dröjer innan läkaren får tillfälle att ställa prognos på hjärt-sjukdom. Den sociala aspekten innefattar många delproblem: det gäller ofta ett arbete den sjuke orkar med, en arbetsmarknadsfråga — och bostad t.ex. i höghus kan bereda hjärtsjuka många besvärligheter, dvs. om man placeras i toppen på skyskrapan. Man bör heller inte underskatta den hjärtsjukes arbetsförmåga — han bör få arbeta så mycket sjukdomen tillåter. Det är bäst för den fysiska och psykiska hälsan. Sanatorieläkare R. Ardell betonade att man nu har fina siffror statistiskt sett på tbc, men att intresset för hälsokontroll inte får slappna. Antalet registrerade fall av tbc (lungtbc) utgjorde 894 i Blekinge län år 1960 — nyupptäckta fall under samma tid var 68. Det totala antalet i hela landet är ca 54.000 vilket är en respektingivande siffra.

Läkare och tekniker kan samarbeta

I Västerås fick publiken en bra lektion i hjärtats anatomi av överläkaren vid centralallasarettens medicinska klinik, dr Lennart Ehrner. Intendenten vid landstingets arbetsvårdsnämnd, Eric Hultåker, fann bra anknytningspunkter till den medicinska redogörelsen. Läkare och tekniker kan samarbeta, framhöll herr Hultåker, det är viktigt för den enskildes återanpassning. I Västerås lägger man nu ned mycket arbete för att komma igång med den medicinska rehabiliteringsklinik staden låtit bygga.

Hjärtbesvär inte total arbetsoförmåga...

Docent Nils Söderström, Karlstad, rättade till en hel del missuppfattningar vi lek-män har beträffande hjärtats sjukdomar.

Bl. a. fick man veta att det inte alls är nödvändigt att helt sluta arbeta eller sluta att röra sig som vanligt om man har hjärtbesvär. Om man slutar att använda en muskel i kroppen så förtvinar denna och blir slutligen obrukbar och så är det med hjärtat, som ju också är en muskel, sade dr Söderström.

Våra föreningar i Blekinge, Västmanland och Värmland har all heder av de genomförda arrangemangen. Upplysningsarbetet ger god frukt i form av praktiska initiativ och samarbetskontakter knyts mellan olika grupper och specialister för framtiden.

När man känner sig nyttig blir man lättare frisk igen

OM TERAPI PÅ MÅLILLA SANATORIUM

TEXT: Ingvar Wablén • FOTO: Rolf Bergkvist

Det råder en otvungen stämning nere i terapilokalen. Man håller på att fotografera.

— Går det utan blyxt? ropar en lång man.

— Visst, har du bara rätt inställning, så...

— Titta här, är det inte bra så?

— Jo. Det går säkert fint.

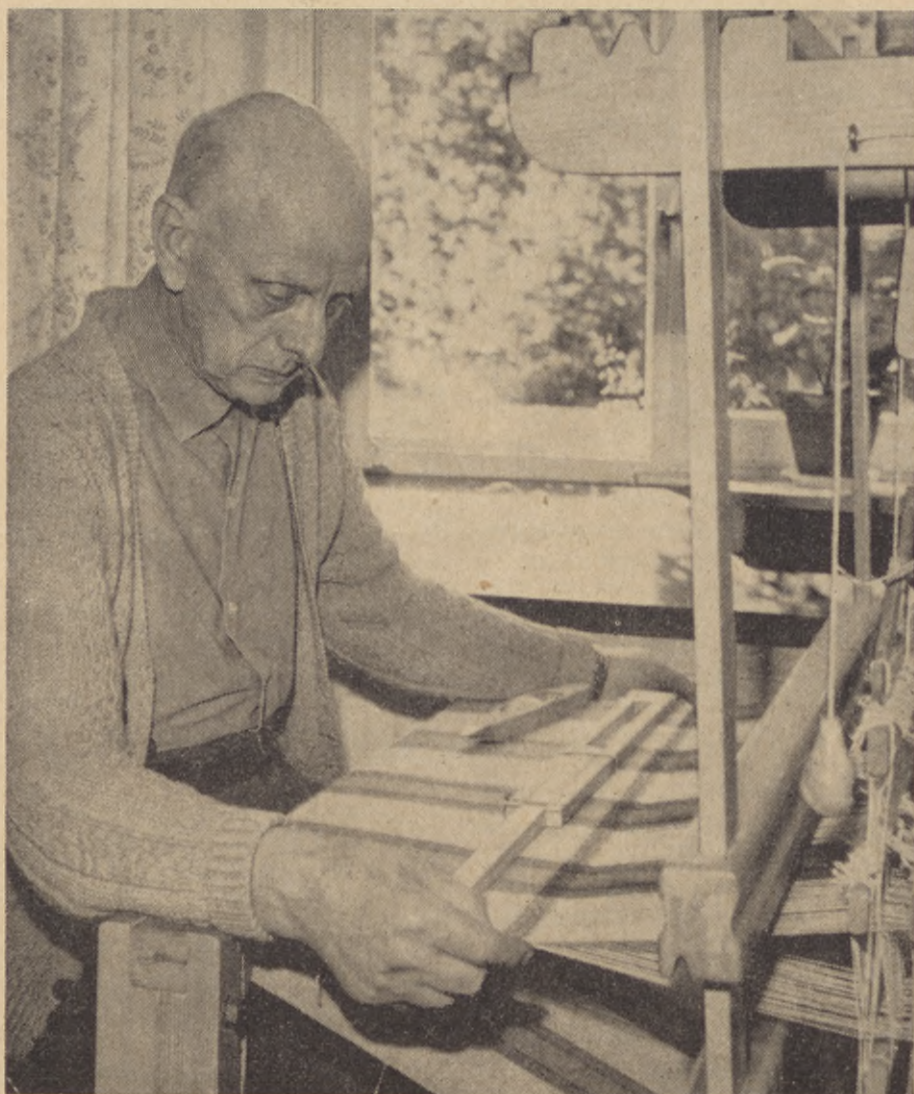
En flicka sitter vid väven. Det är

hon som ska plåtas. Hon skrattar mot fotografen. I sista stund sätter sig en man jämte henne på vävbänken.

— Jag vill också vara med...

— Kom du bara, skrattar flickan mot honom.

Borta vid en hyvelbänk sysslar en man med träslöjd. Han tillverkar små behändiga toaletspegel. Med

Vävstolen är för det mesta upptagen och vi ser att vävkonsten även är manligt intresse.

Fröken Elsa Nilsson är chef för terapi-vården på sjukhuset. Hon har lokalbrist; allt fler patienter strömmar till hennes avdelning för att vara nyttiga en stund varje dag.

van hand formar han skaftet. Han berättar att han hunnit göra speglar till flera goda vänner och släktingar. För att inte tala om sjukhusets personal! Hans speglar har blivit populära. Och själv trivs han med att syssla med jobbet. Det ger tillfredsställelse att se hur speglarna tar form. Och tiden går fort då man har något att syssla med.

◇

Borta vid stora bordet sitter ett par karlar med sina korgarbeten. Det är mycket populärt. Man kan fläta korgar av skilda slag. Man lär sig fort. Vill man byta ut korgarna mot brickor och annat går det bra. Det finns patienter som efter utskrivningen gått över till korgmakeri. Det är ett lätt arbete som kan passa konvalescenten.

Vävning tillhör också de populära sysselsättningarna. Ät släktingar och goda vänner kan man väva de finaste tyger. Det är en sysselsättning som ger rika möjligheter till variation.

I en egen skrubben finner vi sjukhusets fotograf. Rune Claesson har lärt sig fotografera, framkalla, ko-

piera och förstora här på sjukhuset. Han har ständigt elever. Utrymmet är lite för begränsat, men man har lovats större plats så småningom. Till fotolabbet kommer patienterna med egna rullar. Här får man dem framkallade för självkostnadspris. Ingen tvekan om annat än att fotolabbet är mycket populärt.

Allan Vahlberg har blivit en förnäm mattknytare. Han håller till vid ett bord i en kort korridor. Med flinka händer knyter han mattans mönster. Det är en vacker leopardmönstrad matta som just nu sysselsätter honom. Den fördriver många timmar. Det roligaste är att se något vackert forma sig under ens händer.

Så är många sysselsatta inom terapivården på sjukhuset. Och sjukhuset, ja, det är Målilla sanatorium. Det ligger just utanför Målilla samhälle i Småland. Då man kommer dit längs den alléprydda uppfartsvägen, påminner sjukhuset mest om en stor herrgård. Den är omgiven av naturlig park och vacker trädgårdsanläggning. Byggnaderna är vita och stora.

Den som kommer som patient till Målilla, får ofta räkna med en minimtid av sex månader här. Det är en lång tid. För många kan vistelsen bli mycket längre. Så blir sjukhuset något av ett hem. Man måste försöka ställa in sig på att trivas.

Så kom terapivården. Den har betydtt mycket. En människa måste ha sysselsättning. Tiden kan annars bli alltför dryg. Man börjar kanske grubbla och blir tungsint. Genom arbete och genom samvaro mellan uppegångarna blir allt bättre. Man kan skämta med varandra. Man har ett arbete som kan ge lite extraförtjänst. Dagarna går. Terapin betyder helt enkelt snabbare tillfrisknande. En väg till hälsa är att hålla sinnets spänst. Vara engagerad.

Chef för terapiavdelningen är fröken Elsa Nilsson. Till sin hjälp har hon fröken Anneli Bengtsson.

En terapeut måste kunna många olika saker. Man ska kunna visa patienterna som börjar med ett arbete, hur det ska gå till. Vävnad och sömnad tillhör de lättaste sysslorna. Korgmakeriet går också bra. Där har man som regel någon patient som är särskilt skicklig, som kan vara till hjälp för nybörjaren.

Men både Elsa Nilsson och Anneli Bengtsson har tagit långa snickar-

En ryamatta tar form och ryaknyttningen tar många timmar
— det vet den som är hemma i branschen.

kurser, för att kunna vara till hjälp också vid hyvelbänken. Träslöjden är mycket populär. Och båda terapeuterna anser att de bör kunna också en sådan sak.

Det är inget tvång att börja arbeta med något. Endast den som själv vill behöver börja syssla med terapijobb. Många har kanske nog av sällskapsrummens spel, av TV-apparaten och radion. Man tycker om att promenera i sjukhusets vackra omgivning, prata med varandra eller skriva brev till de kära där hemma. De är inte i behov av terapivården. Kanske kommer det hit någon hårt arbetande som alltid längtat efter att få ro med att läsa.

Läsningen är ju också en form av terapi. Här får vederbörande sitt lystmäte mättat. Sjukhuset håller sig med eget bibliotek. Fru Anna-Lisa Elardt är chef här. Hon upplyser oss om att bokutlåningen är stor. Det finns ett stort behov av att läsa. För många patienter är det den vanligaste sysselsättningen. Det finns ganska många band, dock kanske inte så mycket av det nya som kommer ut. Man har fått stora bibliotek. Anslagen är relativt små och man kan inte välja böcker av alla författare som man skulle vilja ha. Man får rätta mun efter matsäcken, med andra ord. Ett stort intresse röner fackböcker i skilda ämnen, liksom böcker om resor runt om i världen.

Vi pratar om...

★ FILM ★

Filmen "Raggare" ställde ungdomsproblemen under debatt. "Tuffheten" hos modern ungdom har väl aldrig tidigare ställts i så realistisk dager. Bill Magnusson och Christina Schollin gjorde utmärkta skådespelarprestationer.

Foto: Europa Film

Utländska och vissa svenska filmer lär stå på en hög konstnärlig nivå har vi hört. Det kanske är sanning med en viss modifikation. Många filmer borde aldrig ha visats, utan att bli betydligt mer nedskurna, framförallt borde de aldrig blivit barn tillåtna.

Frågar man ungdomspsykologer skulle man få veta att filmen haft en nedbrytande inverkan på tonåringar, särskilt pojkar i den motsträviga åldern.

De lär sig inget gott av filmens gangstermetoder, pang pang, och våldsmentalitet, något som vi måste hålla med expertisen om. De förstår inte heller att skilja på verklighet och dikt. Vad som händer på den vita duken där hjälten skjuter skarpt från hästryggen med rykande pistoler, är verklighet för dem.

*

Man behöver bara gå på en amerikansk kriminalfilm med benämningen "ryssare" för att få en liten uppfattning om den unga publikens reaktioner. Det är vilda hejarop, skrik, dunkande i bänkarna av vild glädje när knytnävslagen utdelas till höger och vänster. Och jubelstämningen kulminerar när mördaren ensam har besegrat tre fiender på en gång i en rökfylld kroglokal.

Ska det uppväxande släktet utan hänsyn av oss vuxna matas med våld, brott och mord som det vore vanliga ingredienser i det dagliga livet, tack vare skicklig reklampropaganda?

Censuren borde väl ändå gå hårdare fram i det här fallet än vad den ser ut att göra. Filmer som är barnförbjudna är så lätta att smita in på. Är man tolv år och ser ut som 14, så klarar man sig inom dörren till paradiset ändå. Vaktmästaren ser gärna genom fingrarna, särskilt om den vuxna publiken uteblir, och ännu mer om det gäller en privat biograf till ex. i en mindre stad.

Det gäller framför allt att sälja biljetter.

*

Särskilt verkar det som biograferna i småstäder skulle köra med dessa revolverfilmer, det är möjligt att de olika programmen inte märks så mycket i en stor stad. Men i en stad där det bara finns några biografier, och tre av fyra ger skräck och pang-pang-filmer för hela slanten, märks det tydligare.

Från biografägarnas sida är det naturligtvis en kassafråga. Att det kanske även är en fråga om ungdomens framtid som bra medborgare står på ett helt annat plan, och är för övrigt en fråga som tycks bekymra biografägaren föga. Ännu mindre reagerar filmbolagen, de ägnar sig uteslutande åt att slå på reklamtrumman.

Men inte bara uteslutande gangsterfilmer har skadlig inverkan, den rent brutala vulgariteten gör säkert också sitt till.

Tongångar

Högt blodtryck, "blodfett" och övergödning, är i dag en fara för folkhälsan. Vi läser i lärda medicinska utredningar att kalorimängden inte alltid är så nyttobetonad. Vällivadens fröjd och fettsyornas förbannelse har blivit en bister realitet — fröjd och fara i kombination vid vårt en gång i tiden världsberömda smörgåsbord. Eller för att använda annat ordval: frekvensen av hjärt- och kärlsjukdomar tycks gå parallellt med mängden animalt fett i dieten och halten av bl. a. kolesterol i blodet. Och den väldoftande middagscigarren innebär också den riskmoment. De som röker mer än 20 cigaretter om dagen har ökad frekvens av hjärtsjukdomar. Den gamla romantiska synen på en god middag med efterföljande bloss på en fet cigarr kan lätt förvandlas till en kylig medicinsk analys med diagram över sjukdomar i hjärta och kärlsystem.

På den tiden vi delade sjuksal med en del annat gott folk i sanatorievårdens sjukjournal såg det åtskilligt annorlunda ut. Maten ansågs av oss vara hälsans bästa bundsförvant mot den otäcka tubercillen som lömskt smugit sig in i våra kroppsliga vävnader. Fet mat och kvävgas skulle emellertid ta struptag på den lömske i latinska kläder klassificerad med plus och mystiska tecken, som endast våra vänner läkarna behärskade. Så myc-

ket visste vi i alla fall att en tjock och välmående människa hade sjukdomen svårt att rå på. Kvävgasbehandlingen, som på den tiden var en prisad patentmedicin, skulle "klämma ihop lungan". Den begränsade sjukdomens rörlighet. Sedan skulle fettett hjälpa till att "kapsla in inbrottstjuvarna", dvs. sjukdomsbacillerna, i "garderoben". Där skulle så sjukdomen isoleras och lämna oss ifred.

Var och en försökte på sitt sätt att praktisera inringningsmetoden. Vi åt och "gasade" och man kunde märka stora förändringar omkring sig. Liksom så mycket annat här i världen tog sig ätandet ibland väl kraftfulla uttryck. Det märktes då man någon enstaka gång beviljades tillstånd att lämna sängen och bevista en bioföreställning eller annan underhållning i patienternas samlingssal. "Uppegångskostymen", som hängde välpressad och fin i skåpet, hade under den intensiva gödningsprocessen förvandlats till ett trångt korvskinn, som man endast med största möda fick på sig. Så satt man där i samlingssalen i den trånga kostymen, svettades och våndades, medan artisterna på estraden gjorde sitt bästa för att få oss att glömma sjukdomsbekymmer och ett par byxor, som tillhörde en magrare generation av människor i rörligt samhällsliv.

Lite olika åsikter hade förstas patienterna på salen, då det gällde födans tillagning och sammansättning. En stilig pojke, som varit bilförsäljare och var van att äta middag på Knaust och andra finare hotell, tyckte att sjukhusmatsedeln inte var mycket att hurra för. "Kattmat" var hans stående kommentar, då matbric-

åka i raggarbilar med uppslitsade kjolar, sitta på barer och dricka drinkar och ta emot frackklädda gentlemän, själv iförd morgonrock med svandun, det vore allt bra lockande för lilla fr. Andersson, direkt från hembygden i staden. Lilla fr. Andersson praktiserar så smått med att åka med i raggarbilar, bli berusad och sakta glida vägen utför in i polisrapporten. Hur det sedan går ska vi väl dra ett streck över, hoppas på att det inte ska sluta så farligt kan vi alltid.

För de här små människoödena har filmen sin skuld, de dåliga filmerna, kan de inte göras bättre, så borde väl censuren ingripa mot de värsta scenerna.

Och även biografägarna kan nog göra sitt, genom att inte köra dem, det finns bra filmer, av stort konstnärligt värde, filmer som även ungdom kan se och säkert gärna också ser; låt dessa filmer visas litet mer ofta i biografsalongerna.

kan placerades på sängen. Hans sängkamarat däremot, en medelålders skogsarbetare, som levte i skogskojor på amerikanskt fläsk, tjocka pannkakor och mängder av svart kaffe, hade aldrig upplevt sådan omväxlande diet, som vi fick på sängen. Han åt allt som serverades utan kommentarer. När bilförsäljaren en dag frågade den märkvärdige "allätaren" om det ändå inte fanns någonting i matväg som han avskydde eller skulle vilja byta ut i sjukhuskostens, kom svaret efter lång betänketid: "Jo, kanske ytterligare en tallrik långmjölk och klimpvälling då och då", men man fick inte ställa orimliga krav på "flickorna", som troligen snart skulle bli rynkiga gummor av allt matlagande och springande med brickor ut och in. Naturligtvis hörde "allätaren" till dem som hade svårigheter med kostymen och gärna höll sig i sängen, även när det var biodags. Bilförsäljaren däremot tog bättre vara på nöjestillfällena, men minskade stadigt i vikt, trots de läckerbitar hans förtjusande fästmo matade honom med på besökstiden.

Så här tjuugu år efteråt är det annorlunda. Vår tids räddningsplanka — kvävgasapparaten — har ställts undan. Den gamla "pumpningen" med gas har i stor utsträckning ersatts av andra metoder, som snabbare leder till läkning. Och hur är det med fettmans betydelse och tron på dess verkan i läkeprocessen i dag? "Allätaren" och andra tungviktare vi lärde känna skulle aldrig kunna begripa att folk "äter på sig sjukdomar". För dem var många kilon i kroppsvikt en asolut garanti mot alla slags sjukdomar — främst tbc naturligtvis — men också andra sjukdomsfiender, som stod på huk bakom knuten, färdiga att kasta sig över oss. Fettman var en stark fästning, som alla angrepp var dömda att stranda mot.

En mera nyanserad syn på ätandets fördelar och nackdelar håller på att bana sig väg också in i sanatoriekorridorerna. Ett gott hull misspyrder väl ingen, men övertron på fettman som medicin har fått sig en ordentlig knäck genom de avslöjanden om hjärt- och kärlsjukdomar vi fått del av. En tjock och "välmående" människa var idealet för oss, som låg på "femman", storätarnas klassiska sal, och tävlade i kroppsvikt. Nu vet vi att det är inte bara mat doktorn bjuder på utan mycket annat nyttigt i medicinsk väg. Men för all del sätt nu inte i gång med någon avmagringspropaganda, kära sanatoriekamarater anno 1962. Liksom ifråga om allting annat ska vi alltjämt höra vad doktorn säger — även i dietfrågor! Då behöver vi inte vara så oroliga för ätandets drifter och överdrifter.

Förvånansvärt många sådana "kärleksfilmer" får visas som barn tillåtna. Hur många erotiska scener som helst, i strandmiljö med tonårsungdomar som agerande, kan tydligen passera för hur låg åldersgräns som helst. Nu kan man kanske säga att vad de inte begriper går dem också spårlöst förbi. Det är inte så säkert det heller. Våra svenska färgfilmer i sommarland, står snart inte de franska och italienska efter i realism när det gäller kärleksscenerna.

De franska och italienska filmerna brukar inte vara barn tillåtna. Men en och annan liten skolflicka smiter säkert in, och får en utomordentlig lektion i konserten att bli prostituerad, få pälsar, urringade klänningar, och en svärm av mörka stiliga beundrare. När stjärnan på vita duken kan bli millionärska på så lätt sätt som där visas. Genom att ljuga och bedra,

TROSAMÅLAREN

Reinhold Ljunggren

presenteras av NILS-ERIC BJÖRSSON

Flera av våra målare är verksamma också som grafiker och når med sina litografier lika fina resultat som inom oljan eller akvarellen.

Reinhold Ljunggren hör till de konstnärer som bäst förenar de båda konstarterna.

Han är mest känd som "Trosamålaren"; i sina målningar och litografier har han framför allt skildrat småstaden och dess människor, vinterns småstad då människorna är hänvisade till sig själva och staden lever liksom inkrupen i sig själv, sommarens då idyllen är som störst och trädgårdarna och täpporna blommor och doftar innanför de röda, lutande planken.

Det är en trofast och hängiven konstnärsgärning som vi möter hos Reinhold Ljunggren; med sin intima realism, sin äkthet och verklighetsnärlighet går han "rakt in" hos den stora publiken.

Just nu föreligger en liten monografi över konstnären skriven av Erik Asklund. Det är FIB:s Konstklubb som ägnat Reinhold Ljunggren sin nya årsbok.

Reinhold Ljunggren är egentligen smålänning, han är uppväxt i Ljungby, en annan småstad. En av hans närmaste kamrater där var Sven Ljungberg; också han en utsökt grafiker och småstadsskildrare. Reinhold Ljunggren gick i Otte Skölds målarskola och kom så småningom in på Konstakademien. Men på Aka-

Trosaidyll, serigräfi

demien trivdes han inte alls och han tyckte att undervisningen var meningslös. Han fick efter en tid ett brev från Akademiens styresman. "Om ni inte inom tre månader fullgjort vissa uppgifter i arkitektur- och perspektivteckning, kommer ni att skiljas från undervisningen."

Ljunggren slutade. Det är nu mer än tjugo år sedan och han intar fortfarande samma attityd. — Man borde stänga Akademien, menar han, man borde ge eleverna resstipendier för pengarna i stället. Bryta färg och välja teknik kan de lära sig ändå. De behöver gå på museer, resa ut, se sig omkring, få ett vidgat kulturmedvetande. På min tid fanns det grabbar som inte hade en aning om vem Ekelöf eller Sartre är, för att inte tala om klassikerna. Eller Mozart — — — Eller Stravinskij — — —

Reinhold Ljunggren kom till Trosa i stället. Han satt en vinterdag under kriget på en järnvägsstation i södra Sverige och fick se namnet Trosa på kartan. Det verkade lockande för en konstnär som ville ha en lugn plats att måla på. Han har aldrig ångrat sig.

Men första våren blev det förstås inte mycket gjort. Då gick han bara och drev mellan husen av lycka och glädje: bland blommande aplar och syrener och kastanjer. Han var alldeles förlamad av den blommande idyllen.

1943 debuterade han med en utställning som samtidigt blev hans genombrott. Fyra år senare vann han en ännu större seger med en ny, stor separatutställning. Kritikerna strödde rosor. Så här lät det

Hjalmar binder nät, färglitografi

Mormors spegel, litografi

bl. a.: "Efter så mycken hämningslöshet och subjektivism ä rdet med en välgörande känsla av att vara på fast mark, som man fördjupar sig i Reinhold Ljunggrens Trosamålningar. De är så riktiga, ger på ett så sakligt och övertygande sätt sin miljö, men de har inte bara dokumentariskt och kulturhistoriskt intresse, utan är också fyllda av fin känsla för medmänniskor och ting och måleriska kvaliteter. Interiörerna 'Hemma hos tant Engström', 'Trosa ute och inne', 'Pensionären på Stadshotellet', 'Fiskaren C. A. Andersson', är gjorda med humor och värme, och inte mindre fint och intimt uppfattade är utbilderna: 'Auktion', 'Axbergs hörna', 'Vinter', 'Busshållplatsen', 'Torget från bokhandeln', etc.; man frestas räkna upp varenda tavla, ty det finns ingenting försummat eller lättvindigt tillkommet på denna utställning."

Det är kritikerord som man vill applicera på Reinhold Ljunggrens konst även av idag.

Erik Asklund påpekar i sin bok med rätta att Reinhold Ljunggren ser med både ömhet och ironi på sin lilla stad, att

Kärlek i Trosa

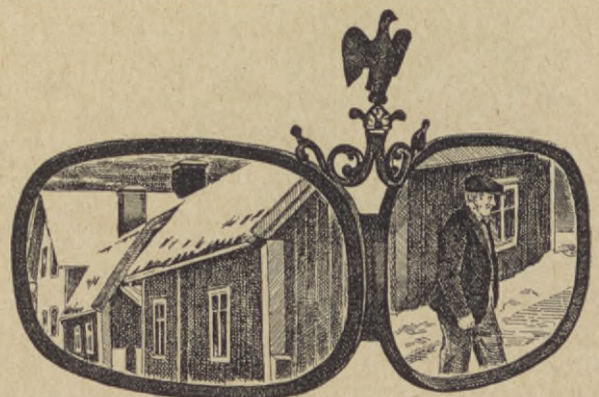
Frieriet, serigrift

han inte alls är någon flåsande lokalpatriot som framhäver det pittoreska på bekostnad av det måleriska. Han blundar inte för idyllens baksida. "Ser man länge på idyllen, så tittar fasan fram", kan han citera efter Birger Sjöberg.

Men havet skjuter in en flik mot Trosa, utanför ligger skärgården. Det är en miljö som Ljunggren inte vänt ryggen åt i sin konst. Han umgås med yrkesfiskarna och kommer i intim kontakt med naturen här ute. Det är vinterlandskapet som han helst fångar; vintermotiven dominerar för övrigt hela hans grafiska produktion. Det hänger samman med att vintern är en särskilt tacksam årstid för grafikern.

Ljunggrens konst är en personlig protest mot allt det lättvindiga och förkonstlade, säger Asklund. Hans profil är klar, hans konst är äkta. Det räcker.

Ja, det är sannerligen mycket.

Vinjett ur "Småstad", tuschteckning.

"Alla ska ha reda på alla", var ett ord-språk en kvicktänkt gubbe i byn hittat på. Det var en mycket träffande formulering. Ingen bybo kunde gå omkring och känna sig anonym. Noggrann uppsikt hölls på allt som hände, varje enskild handling granskades, bedömdes från olika synvinklar. Om en ny människa kom från annat håll och bosatte sig i byn — vilket inte hände så ofta — måste den nye individen jämte hans ev. familj omsorgsfullt studeras. Man måste "lära sig" nykomlingen från grunden, se vilka nackdelar och risker denna nyinflyttning kunde innebära. I viss utsträckning spekulerades även i fördelarna av nytillskottet från annat håll, men det var nog mera sällan.

Vissa människor hade en så fast grund i byamönstret att de stod ovanför all tadel. Till de tadel fria hörde en liten utvald grupp. Den utgjordes av de "infödda", de stabila, som aldrig lånat sig åt fantasier om att det kunde finnas bättre boplatser på annat håll. Den enda utflykt de i regel gjort var när de i laga ordning fullgjort värnplikt på annan ort i landet. Minnen och upplevelser från den tiden vårdades. De togs fram då man ville visa svart på vitt att man nog varit ute, sett världen i vitögat — till och med i kronans kläder och med skarpladdade vapen i hand.

De tadel fria framstod för all framtid och i alla sammanhang som stabila, oavsett vilka vindar som blåste och vilka händelser som skakade om i kroppar och själar. Ringman var en av dessa i högsta skiktet. På honom kunde man gott tillämpa paragraf 3 i Regeringsformen, dvs. den formulering som säger att "Konungens majestät skall hållas i helgd och vördnad, hans handlingar vare emot allt åtal fredade." Nåväl, nog var det att ta till väl stora ord om en byaman i enkla

... hon avgränsade skickligt myrornas vägar till stacken med stickor... ville inte riskera att trampa på dem.

Ringman var en av de tadel fria i högsta skiktet.

Sociologisk fyrväppling

Av KI-LO-WATT

Tekningar: Sven Björnson

kläder och små omständigheter. Visst och sant. Men en sådan man som Ringman fanns faktiskt inte i många exemplar. Om inte den konungliga värdigheten fanns i yttre lyskraft så hade han dock ett av byn godkänt uppträdande alltifrån barn- domen och fram till sextioårsåldern med värdigheter i stämmor och styrelser. Ingen hyste minsta tvivel om att den mannen skulle hålla stilen livet ut — om han så blev gammal som Gamla testamentets patriarker.

Ringmans tal var liksom varje ord i förväg begrundats, slipats av för att inte stöta någon människa, varken gammal eller ung. I det dagliga livet, i familjen och umgänget, fanns både mjukhet och fast handlag — någonting nästan omänsk-

ligt på en skrovlig jord, där det många gånger går hett till i repliker och handlingar. Det berättades att då Ringman skulle fria till sin flicka frågade han först sina föräldrar, bröder och syskon. Sedan flickans föräldrar, bröder och syskon, byskolläraren, prästen och några nämndemän i socknen. Sist av alla blev flickan själv tillfrågad om samtycke. Hon hade tåligt funnit sig i dessa långdragna förhandlingar. Antagligen hade hon på kvinnors vis varit medveten om den beundran den stabila friaren hyste för henne — annars skulle väl någon annan snappat åt sig godbiten under tiden.

Präktiga människor blir lätt tråkiga i romaner och filmer. Annan fart var det över Ringmans motsats, grannen, och att grannsamman kunde uppträddas måste tillskrivas den föres otroligt diplomatiska förmåga. Tunlund lämnade hastigt byn i ungdomen, efter ett slagsmål, som var nära på ett dråp. Tidens försonande glömska spann sitt spindel nät över dådet. Då Tunlund återvände efter många år var han en medelålders man, påstods ha varit värvad legosoldat ute på Europas slagfält, såg lika vild ut som tidigare, men folkiskan var inte fullt så påtaglig som på den tiden han hoppade på praktiskt taget vem som helst.

En del av vildbasaren satt dock kvar. Tunlund aktade sig klokt nog för att upprepa tidigare handpåläggningar utan koncentrerade sig på två aktiviteter, särskilt lämpade för honom: avlivning av kreatur och ett stort s.k. dragtröskverk. Han handlade med slakt på gårdarna och vi yngre beundrade hans "knivkunskaper", hans sätt att flå och stycka upp djurkroppar, ett hantverk han behärskade med suverän skicklighet. Kusligt var dock att se då han tappade blod av djuren i en stor hink och ibland — troligen för att imponera på oss — lyfte upp hinken till läpparna och drack en klunk varmt blod. Vi tänkte med en rysning på vad vi hört om hans krigiska förflutna, bedrifter på utländska slagfält, och på "blodtörstiga" människor i indianböckerna.

Tröskverket var hans andra hantering. På höstarna dånade den nya maskinen i ladorna ute på torpen. Man drog med handkraft. Tunlund stod som en general bakom tröskverket, höjde en stor sopkvast i luften till startsignal åt dragarna att det skulle sättas fart på vevarna. Själv matade han in kornkärvarna med våldsamt kraft som om han njöt av att få

Björnson

Kusligt var att se då han lyfte hinken till läpparna och drack en klunk varmt blod.

hacka sönder säden i smådelar, korn, agnar och halm. Karlarna drog i sitt anletes svett, knotade över hur tungt tröskverket gick, undrade om det fattades smörja i maskineriet. Då stoppade Tunlund verket med en ilsken kvastsignal, karlarna kastade sig på magen i en halmhög och spottade ut damm under det att "pådrivarn" tog fram en oljekanna ur sin läderväska och i sin tur spottade segt flytande olja i smörjkopparna. Nu kunde ingen påstå att verket gick tungt, kvasten höjdes för start igen och männen drog och pustade i dammet, som rök som en dimma — inte olikt den berömda dimman i slaget vid Lützen.

Till de manliga karaktärstyperna bör för jämviktens skull läggas två kvinnliga kontraster. För omväxlings skull börja vi med "den ondsinta", vår barndoms skräcktant, en vassnäst torparhustru med många egna ungar och en skräck för andras ungar. Hon var oöverträffad med sin självtagna "underrättelsetjänst" till föräldrar med vanartiga barn. Att hennes egna ungar inte räknades till den kategorin var en självklar sak. Hur många omgångar stryk hon förmedlade torde ingen statistik någonsin kunna bevisa. En gosse, som hette Egon påstod sig åtminstone tre gånger ha blivit oskyldigt straffad genom "Vass-Fias förmedling" och beslöt att ta saken i egna händer. Pojkskokken fasade för planen, men följde ändå med som "neutral" åskådare till bakhållet, där hämndeakten skulle fullbordas.

Skogen vid vägkanten gav gott skydd och Egon med pil i bössan darrade inte på handen. Pilen var försedd med stoppnål i spetsen, bågen var hårt spänd. "Vass-Fia" kom med sin sedvanliga äggkorg, på väg till handelsboden, med halsduken här knuten under hakan. En pilbössa ger inget vidare ljud ifrån sig — men vi såg pilen gå i en grann båge, rakt i nacken på Fia som sträckte upp armarna, ramlade pladask i vägen med ett hjärtskärande rop. Vi försvann som stigmän i snåren och fick aldrig någon uppfattning om övriga detaljer. Pilen orsakade inga framtida men. Egon förklarade att "nackskottet" var nog så illa gjort, han skulle dock hellre ha velat träffa Fias näsa, men risken att träffa ett öga var för stor. Han var ändå inte alldeles rensopolad på mänsklighet, trots sin ungdom och hämndkänslan. Vi höll en obrottslig tystnad och Fia lyckades aldrig snoka rätt på gärningsmannen. Kanske trodde hon rent av att det var en vuxen människas död eftersom hon hade fiender i alla åldersgrupper.

"Vass-Fia" hade också hon en motpol, en snäll gumma, brun och rynkig som en murkla, men vänlig mot människor och djur, nästan till överdrift. Hon var änka och levde på att väva mattor, dukar och band som hon sålde. Hon levde liksom i sin egen tidräkning. Tidpunkten för mannens död var något hon hakade fast sina betraktelser på. Hade inte Märten ramlat från byggställningen skulle allt ha varit så och så. Hon skulle ha haft barn... stugan skulle ha reparerats, brunnen skulle ha grävts djupare — vattnet skulle aldrig ha sinat osv. Vänligheten tycktes liksom växa hos henne med åren, en slösande värme som tog sig an minsta småkryp. Utanför stugan fanns en jättestor

... Fia, som sträckte upp armarna, ramlade pladask i vägen med ett hjärtskärande rop.

myrstack och hon avgränsade skickligt myrornas vägar till stacken med stikor... ville inte riskera att trampa på dem. De skulle arbeta i lugn och ro med sin stack — precis som hon själv med sin vävning. "Vass-Fia" föreslog gumman att ta död på myrorna. Förr eller senare skulle de söka sig in i stugan, äta sönder golv och väggar — det var myrorns sätt att tacka för vänlighet. En gryta skällhett vatten på myrstacken var vad som behövdes. Då frågade gumman om hon — Fia — ville skälla sina barn? Då blev Fia arg — likna hennes barn med myrkröp! Sedan kom namnet "Änkan Myra" som en frukt av dispyten. Och det var på sätt och vis ett hedersnamn, för en flitigare änka fanns inte räknat i kilometer vävda mattor, dukar och band.

Denna fyrväppling i vår sociologiska flora levde kvar tills den nya tiden med bilar och järnväg spaltade upp byn i raksträckor, klöv bebyggelsen i raka spår, svepte blå bilrök och svart rök från looken över de svankryggiga stugor, som stod kvar. Efter det att aftonpsalmen gått för "Vass-Fia" drogs väl förlåten ned också för hennes gärningar. Ingen ville tycka illa om henne så här efteråt. Hon hade fostrat sina barn bra — och hon hade väl inte menat så illa med sin berömda "underrättelsetjänst" och "intresse" för andra människor. En och annan gjorde dock i allt oförstånd en bister kommentar om "Vass-Fias" möjligheter efter det jordiska. Hon hade nog med sina intriger, split och kiv i många år, kommit Vår Herre att tappa räkningen, ställt till oredda i hans räkenskaper. Om han nu inte tröttnat på att bokföra hennes synder helt och hållet.

Ekonomi på högsta nivå

Professor Erik Lundberg har gjort en intresseväckande skrift om aktuella ekonomiska frågor, en bok kallad *PRODUKTIVITET OCH RÄNTABILITET*, studier i kapitalets betydelse inom svenskt näringsliv, utgiven av *Studieförbundet Näringsliv och Samhälle*. De ämnen, som tas upp bör kunna stimulera till egen tankeverksamhet hos dem som tycker om att tänka ekonomiskt. En tes i professor Lundbergs bok är att vi inte bara behöver öka arbetskraftens rörlighet — både lokalt och mellan yrken och företagen — utan också söka få till stånd motsvarande ökning i rörligheten för den andra produktionsfaktorn, kapitalet. Boken kostar inbunden 24 kr.

Visste Ni det här om påsken?

AV ARNE ÖIJEN

Påsken är kanske den helg som vi nordbor ser fram emot med särskild längtan. Djur, växter och människor vaknar ur sin vinterdvala och vet att ljusets tid är kommen. Undra sen på att många av oss årligen ställer frågan: När blir det påsk? För den urgamla hebreiskt-kristna helgen har ett ganska svävande datum. Om orsaken till detta och mycket annat kan ni läsa i följande artikel.

En helg med urgamla anor

Innan Israels barn tågade ut ur Egypten och Faraos fångenskap drabbade en lång rad av olyckor egyptierna. Men den härjande mordängeln gick förbi de hus i vilka israels barn bodde... Gick förbi = hebreiska *pesach* av forna *Pasach*. Ni märker väl likheten med ordet påsk? Och i denna händelse ligger också upprinnelsen till våra dagars påskfirande. Traditionen är med andra ord mer än 3000 år gammal.

Funderar ni över varför påsken infaller på olika datum varje år? Onekligen något som är till olägenhet för affärsfolk av skilda slag. Det hänger också samman med ovanstående.

Det judiska folket firade sin "pesach" till minne av uttåget ur Egypten. Enligt traditionen skulle detta ha skett omkring den 14:e i vårmånaden "Nisan" (Ungefär vid tiden för vårdagsjämningen hos oss). Den judiska kalendern börjar varje månad med nymåne och påsken skulle därför (den 14:e) firas vid fullmåne och oberoende av veckodag.

För judarna var (och är) påsken en glädjens högtid, medan den för de första kristna var en sorgens helg. Minnet av Jesu lidande och död på korset. Men en förändring skedde snabbt. Särskilt i Rom började de kristna församlingarna fira påsken till minne av Jesu uppståndelse från de döda. Man ville ha påsken till en glädjens helg och därför skulle den också förläggas till en *söndag*. Exempelvis söndagen *efter* den 14:e "Nisan".

Biskopen av Rom, Victor I (ämbetsupphållare 189–199) lyckades få detta till praxis. Men en svårighet återstod. Det judiska årets "månånader" passade inte ihop med den julianska kalenderns "solmånader"! Stora Rådet i Jerusalem brukade då och då lite godtyckligt lägga till en extra månad för att få det hela att gå ihop. Den kristna kyrkan skaffade sej slutligen en egen påskberäkning som fastställdes i Nicaea år 325 och där stadgades högtidligt: PÅSK SKA FIRAS

FÖRSTA SÖNDAGEN EFTER FÖRSTA FULLMÅNEN EFTER VÄRDAGJÄMNINGEN.

Värre än så var det inte.

Granskar man påskfirandet lite närmare finner man dock att även andra kulturer än de hebreiska och kristna haft inflytande på vårt sätt att begå helgen.

Ett exempel är att *vårtlighetsriter* ingår i påskfirandet. Växandets kraft symboliseras av fastlagsriset och påskafton = påskris = piskafton. (Seden att ge barnen ris till minne av Kristi lidande har alltså ännu äldre anor). Urgammal solmagi lever kvar i våra påskeldar och livet i verkligt koncentrerad form möter i äggets skepnad. Ett återkommande påskattribut i alla länder.

Av allt detta har det dock blivit en helg som ger nutidsmänniskan en underbar försmak av den kommande, ljusa årstiden. En verklig glädjens fest i både religiöst och allmänt hänseende.

Pristagare

till bildkryss nr 2

1:a pris kr 25:—, Anna-Greta Larsson, Björkhultsväg 6 A, n. b., Eskilstuna

2:a pris kr 10:—, Annelis Persson, Kaptensgatan 11, Malmö

3:e pris kr 5:—, Rudolf Andersson, Jörngen Ankersgatan 2 A IV, Malmö C

◇

Lösning

SKRI — V — NB — PERENNA — OR — BABY — RÅG — GITARRSPEL — N — FISK — BUTIK — SISKA — UR — FA — ÅDA — KOM — SÅ GÅR — VI — IN — GOMORRA — LAGRAS — MUNK — EL — MUDDRA — START — ALKA — RAK — RO — OCH — HANDLAR — ÅKA — ACK — KORKAR — ORK — E — SKYLT — ÖLKANNAN — STRÄVSAMT — ÅKDON — ADJÖ — PSALM — SKROCK

Hemskt om häxor och annat påskskrock

- Natten mellan dymmelonsdagen och skärtorsdagen drev onda makter sitt spel. Ingen eld fick tändas i spisen för då kunde trollpackorna komma in och få makt. Gårdarnas kreatur skyddade man genom att måla kors av tjära på ladugårdsdörrarna.
- Den flicka som ville veta sin tillkommandes namn och utseende skulle under påsknatten ha ett glas med äggvita i under sängen. Nästa morgon skulle hon i den stelnade äggvitan kunna se sin blivande man och läsa hans namn.
- På skärtorsdagsnatten och påskafton for häxor och trollpackor till Blåkulla. De hade en mängd hyss för sej. Filade spånor ur kyrkklockorna och strödde ut dem för vinden för att själva komma lika långt bort från de kristnas boningar som filspånen. Men byarnas skickligaste skyttar samlades dessa nätter för att skjuta häxor. (Därav seden med nutida påsksmällare.) Vissa träd som påstods vara populära häxhållplatser blev svårt sargade av skyttarnas kulor.

Skönhet och armod i Apenninerna

Av EINAR GANTZLER

FOTO: Författaren

Med italienskt armod kan man mena så mycket, alltifrån eländet på Sicilien till det ändå bara relativa "välståndet" i Nord-Italien. På samma sätt förhåller det sig med Apenninerna. Egentligen börjar den väl där Alperna — eller Dolomiterna — slutar och upphör först just i sydliga Sicilien. Ett är säkert: dess skönhet är obestriddlig.

Liksom Italiens skönhet är det. Och som det italienska armodet också är det. Orsaken — eller orsakerna — kan vem som helst räkna ut: 50 milj. människor på en yta som är mindre än Sveriges och med betydligt mindre att klara sig med, vad det gäller naturtillgångar. Just därför är också italienarna ett folk av utvandrare. Så länge USA:s dörrar stod öppna strömmade lemmeltåget av italienska emigranter förbi Frihetsstatyn och sedan på illegala vägar, numera är det enbart Canada och Australien som i nämnvärd utsträckning kan ifrågakomma men Tyskland, Österrike, Frankrike och Sverige har ju alltid bruk för yrkesutbildade.

Tusentals italienare utvandrar fortfarande varje månad men vad hjälper det, när den katolska kyrkan fortfarande motarbetar födelsekontroll och den italienska kvinnan — liksom mannen — finner det helt naturligt med barnkullar om 8—12 ungar eller fler. Invånarantalet bara stiger och arbetstillfällena minskar. Om inte där, i dessa tider av högkonjunkturer i stora delar av Europa, statliga nödhjälpsarbeten hölls igång under sommarmånaderna — huvudsakligen vägarbeten — skulle situationen vara närmast hopplös, men tack vare jorden och nödhjälpsknogen klarar sig ändå de flesta med livhanken i behåll och kläder på kroppen.

Den svenske turisten, som merendels åker i sällskapsresor eller med bil efter de stora stråken, märker mycket litet av armodet och att ge sig ut på egen hand utan att hjälpligt klara landets språk är

Anläggningen på bilden är en kraftstation, omgiven av bergstrakter av oförglömlig skönhet.

De gamla deltar i arbetet tills de stupar. Kan man inte annat duger man att rensa bönor som den här kvinnan i San Biagio.

svårt för en svensk eftersom det hjälpmedel vi är vana att klara oss med, engelskan, så sällan talas här. Inte ens eleverna i handelsskolor får annat än som hastigast en liten inblick i engelska språket, något som inte bara förefaller oss obegripligt utan också måste utgöra ett bevis för hur svårt man i Italien har för att frigöra sig från gamla fördomar.

Emigranternas by

Om Italien är ett land av utvandrare så borde den lilla bergsbyn San Biagio Sarcinesco vara dess huvudstad, trots att det bara finns litet mer än 1.000 invånare där. Ty från denna plats på nära 1.000 meters höjd över havet uppe i Apenninerna, ungefär halvvägs mellan Rom och Neapel, har fler människor sökt sig ut i världen än från någon annan ort i Italien, relativt sett och i procent av befolkningen. Här är man också mycket språkkunniga och underligt nog tycks de som kan begripligt göra sig förstådda på svenska domi-

nera. Redan på 1800-talet och fram till våra dagar har folk härifrån med dragspel och säckpipa, med gipsgubbar eller ballonger dragit de svenska landsvägarna fram, sparat och snålat och så småningom återvänt till San Biagio igen, för att köpa hus, land eller starta en affär av något slag. De har kommit från en mycket vacker vrå av världen, det är sant, och i viss mån har de spridit skönhet och färg, eller musikaliskt välljud, omkring sig runtom i Sverige, men allt de sett ifråga om västerländskt framåtskridande har tydligen inte rört dem i ryggen ens och sedan de slagit sig till ro i hembyn har de också nöjt sig med de i många avseenden medeltida förhållanden som fortfarande råder där. Inte minst då sanitärt.

Sol och värme — mest

Här får man sällan en droppe regn under sommaren och hösten, det som faller kommer vintertid och i någon mån under

våren — mars, april — och ännu i oktober råder behagligt högsommarväder med temperaturer upp till plus 25 samt torr, hög luft. Och man behöver inte vistas länge i San Biagio, som ändå har fyra krogar och något slag av affär i nästan varje hus samt åtminstone tre droskbilar och en biograf, för att upptäcka att vad allesammans lever av, nästan utan undantag, är jorden. Undantagen är lätt räkna- de: kommunalsekreteraren, byborgmästaren (som är lärare), prästen och postmästaren. Samt kanske någon mer. Annars har alla jord eller arrenderar jord, alla har åsnor, får och getter, någon enda en ko eller två, fast då uteslutande som draghjälper att plöja i jorden med. Alla de bilar som finns i byn är gamla skrällen — raggarbilar i viss mån fast raggandet (lik- som rocken) är okända företeelser här — inte många har TV och jag vistades en hel vecka i San Biagio utan att se en dags- tidning. Däremot upptäckte jag snart, att det var huvudsakligen kvinnor och barn som skötte jordbruken, männen var på vägarbete eller skogsplantering. Så snart de hade ledigt satt de dock på krogarna eller sprang på bocchia-banan. Bocchia var den enda sport som man kände till; inte många hade ens sett en fotboll mycket mindre klickat på en sådan.

Högt uppe på berget

Till San Biagio räknades också åtskilliga småbyar på några kilometers avstånd eller så, t. o. m. sådana som inte hade egen krog och då bestod den alldeles säkert av bara två gårdar, och det var till en av dessa byar jag sökte mig för att verkligen se hur den jordbrukande befolkningen här levde. Jag följde kvinnor och barn, med kreaturen högt upp mot höjderna, där fåren ännu betade — under vintern drivs de ner i dalarna — och där björnen utgjorde ett dagligt hot för såväl djur som herde. Jag förvånades över mängder- na av jättestora björnbär, över de dig- nande plommonträden, över valnötterna som började mogna. Men mest förvånade jag mig över den art av poppel som växte här och som var något av det värdeful- laste en lantbrukare ägde. Så snart ett träd blivit tillräckligt gammalt klättrade man nämligen upp i dess topp med en huggkniv och högg av alla dess grenar. Grenarna forslades på åsnornas ryggar eller kvinnornas huvuden ned till byn och staplades i koniska stackar att torka. Löven repades under vintern av samt gavs till får och getter, kvistarna fick tjäna som bränsle under makaronigrutan. Och om några år hade nya, grövre — och flertaligare — kvistar växt ut på trädet som bara blev allt värdefullare desto äldre det blev.

Här köper man ved av en kringresande vedhandlare i San Biago. Men inte i fast mått som hos oss — utan per kilo...

"Orso", den fruktade

Här lärde jag känna herden Emilio, en man i 55-årsåldern, samt hans hustru Domenica och det var när björnen kom på tal som det på allvar tog eld i Emilio. Då gnistrade hans svartbruna ögon, då knöt han nävarna mot den klarblå him- len, då nedkallade han alla onda andars förbannelse över "orso", den onde, den alltid hungrige, den förskräcklige. Ber- gens vilda best, som ibland kom ner från reservationerna ännu högre upp för att mätta sin omätliga aptit.

För inte länge sedan hade björnen rivit två tackor för Emilio och då hade han inte ens rätt att skjuta i självförsvar.

Kvinnorna på den italienska landsbygden får alltid slita hårt. Sedan de hela dagen arbetat på jorden måste de på kvällen också tvätta kläder.

Björnen var nämligen fridlyst, sedan den under krigsåren nästan utrotats liksom boken, nyttoträdet man nu gör stora an- strängningar att ånyo plantera in här. Om man så dödade en björn i självförsvar blev man kallad till Rom för att förhöras och sedan fick man fängelsestraff, påstod Emilio. Då var det lika så gott att skära av sin egen strupe, menade han och lät orden åtföljas av talande gester.

Men varje kväll drev han in sina får och getter i ett uthus och f. ö. litade han till sin trogna hund. Vilket inte hindrade att han en kväll nästan slog ihjäl samma trogna hund när denne, som av glömska inte fått sin vanliga skål med getmjölk, sökte sig hem till gården i sin hunger och törst. Gårdens tre kattor var också så vilda, att inte ens husmor fick röra vid dem.

Armodets frikostighet

Mat är här detsamma som makaroner, "pasta", i någon form. Ofta den som hus- mor själv gör degen till, kavlar ut tunt och rullar samt skär till evighetslånga snören. Makaroner, beskt och illa bakat bröd, salami, pecorini — fårosten — samt en korv av inälvor, som dryper av fett och osar av starka kryddor. Te och vin, mjölk endast till de allra minsta barnen, getmjölk. Och trots att jag snart upp- täckte att så gott som allesammans i den- na lilla utby var av samma släkt, rådde en närmast skrämmande oenighet, ett hat som formligen gnistrade när de kom inom syn- och hörhåll för varandra. Men mot mig, främlingen, var de översvallande hjärtliga och gästvänliga, nästan slogs om att få se mig vid bordet. Naturligtvis var det en ära att ha haft en utlänning hos sig, det förstod jag, men ändå låg det nog mycket av äkta känsla bakom beteendet. Jag var ju en person de inte hade några ouppgjorda affärer med, en som de inte hade minsta anledning att hata.

Jag bjöds husets finaste rum och lyxi- gaste säng och eftersom det råkade vara söndag följde jag dem nästa dag i kyrkan. Söndagsfina, Emilio med den hemstickade ylletröjan under nylonskjortan, Domenica med stärkt bländvit blus och finaste huvudduken på, barnen skrubbade flera nyanser ljusare än till vardags, tågade vi till San Biagio och till kyrkan.

Men så snart gudstjänsten var över och man trängdes utanför kyrkdörren upp- hörde andaktsstämningen som genom ett trollslag. Ovänner spottade varandra i ansikten och svor varandras undergång och eviga fördömelse med eder så otäcka att våra hederliga svenska men enkla svordomar i all sin fantasilöshet kan gå hem och lägga sig samt dra ett mycket gammalt täcke över huvudet.

Forts. å sid. 22

■ STATSANSTÄLLDA ...

Forts. fr. sid. 19

dags prosaiska miljö hämtade han stoff och inspiration till sin dikt. Han behövde bara ställa sig i fönstret och se ned på skolgården.

*Två pojkar släss,
en mörk, en ljus
natten och morgonflamman.
Jag ser från ett fönster
i nästa hus
hur andarna drabba samman.*

Vi har nu fått göra en kort bekantskap med statsanställda diktare. Men bohémerna då, finns inte de längre? Kanske de rent av aldrig har funnits något landet Bohemia. Dessa djupt allvarliga, eller himlastormande glada herrar som samlades på krogarna i Klara och drack rödvin medan de diskuterade livet och kärleken. Eller de mer välsituerade bohémerna

na av äldre årgång som sjönk djupt ned i De Nord's och Rydbergs läderfåtöljer med smörgåsborden framför sig. Naturligtvis fanns de. Stockholmslivet skulle vara bra fattigt utan dessa gentlemän med cigarr i mun, mer eller mindre kända herrar, som kom gående på Norrbro eller Djurgården. Och så småningom flanerade rakt in i litteraturhistorien.

Och som en liten avslutning på vår byråkratiska skaldepromenad, ska vi stanna i hörnet av den stora affärsgatan och lyssna till en känd lyriker och flanör, som verkligen var något av bohém, Erik Lindorm.

*Jag tror jag står kvar i trängseln
och gläds åt snobbar och busar,
och åt det skärvita skimret
i flickornas florstunna blusar.
Nu vänder sig en och ler,
och jag, jag nickar tillbaka.
Vi ses ju aldrig mer.*

Marianne Hellmér

■ SKÖNHET OCH ARMOD ...

Forts. fr. sid. 21

Jorden ger — men inte nog

De fattiga och spridda jordlappar varje "contadino" här ägde, liksom hopskrapade på måfå bland klipporna, skulle naturligtvis vetenskapligt närda med konstgödsel kunna ge betydligt mer, men man kan inte låta bli att göra jämförelser när man t.o.m. på storjordbruken ute på slätterna kring Neapel ser kor nyttjas framför plogen och när man tänker på jordbruket på Sicilien, så som detta beskrivits bl.a. av Danilo Dolci, att det inte är här skon närmast klämmer. Med Italien är det ju så, att tack vare att så många ägnar sina händers arbete åt dess jord denna jord ger i ett sådant överflöd att vi t.o.m. i vårt land kan köpa dess produkter vissa tider på året till priser som bara obetydligt överstiger de som samma produkter betingar t.ex. i Rom. Jag tänker nu på vindruvor, på persikor och grönsaker. Men Italien har ju inte våra skogar, våra malmer och mineralier att bygga industrier på. Därför måste så stor del av den stadigt stigande befolkningen utvandra och de som stannar kvar leva i stort armod. Leva på nödhjälpsarbeten som ger i genomsnitt 1.000 lire om dagen under 8—9 av årets månader. För denna summa kan han inte ens köpa ett kilo smör. Just därför måste också så många med så stor primitivitet bruka jorden — för att inte svälta ihjäl.

Einar Cantzler

Elakt om aftontidningar

Ibland hör man talas om vissa journalisters hundliv. Det ligger kanske något i det. Som dreglande hundrackor löper de från lyktstolpe till lyktstolpe för att snusa sig till om någon har lyft på benet för dem. Aha: här är något som luktar... (Jag har lånat bilden från en dansk skribent.)

När jag lögar mig i eftermiddagsblaskorna känns det emellanåt som om det journalistiska arbetet gick till så. "Sol och vår och hor och mord ska det va, Gala-Peter inget annat", lär man ha sjungit på en tidningsfest härom året. Ja, sänt är livet och då ska det självklart åter speglas i pressen.

Svenska tidningar kan berömmas för mycket: de är i många avseenden utmärkta när det gäller nyhetsbevakning, politisk och kulturell information och kritiska genomlysningar av samtiden. Men börjar man inte på vissa håll inom tidningsvärlden fullkomligt tappa känslan för proportioner.

Erik Goland i SIA

En uppslagsbok att hålla i hand

Hur många gånger har man inte en smula besviken kastat från sig boken som inte "svarade" på just det man ville veta. Om man nu inte har tålmod att rota i flera uppslagsverk för att äntligen få reda på saken. Det ska emellertid erkännas att den där enda boken att söka i — en uppslagsbok som svarar snabbt på nästan allt — är ingen enkel sak att ställa ihop. Vetandets omfång och volymer växer liksom allt annat i vår tid. Och ändå vill vi bra gärna ha en uppslagsbok i ett band, en att hitta snabbt i då vi läser tidningar, lyssnar på radio eller tittar på TV, en bok man rycker åt sig i all hast och bläddrar i.

*

Var finns nu den idealiska, lilla hjälpsamma lathunden? Jo, "Lilla Focus" tycks vara den idealiska uppslagsboken. Vi har "testat" den i ovan nämnda sammanhang och provet klarades med glans: nobelpristagare, proffsboxare, konungar, länder, hav, blommor, fåglar och fjärilar kom i

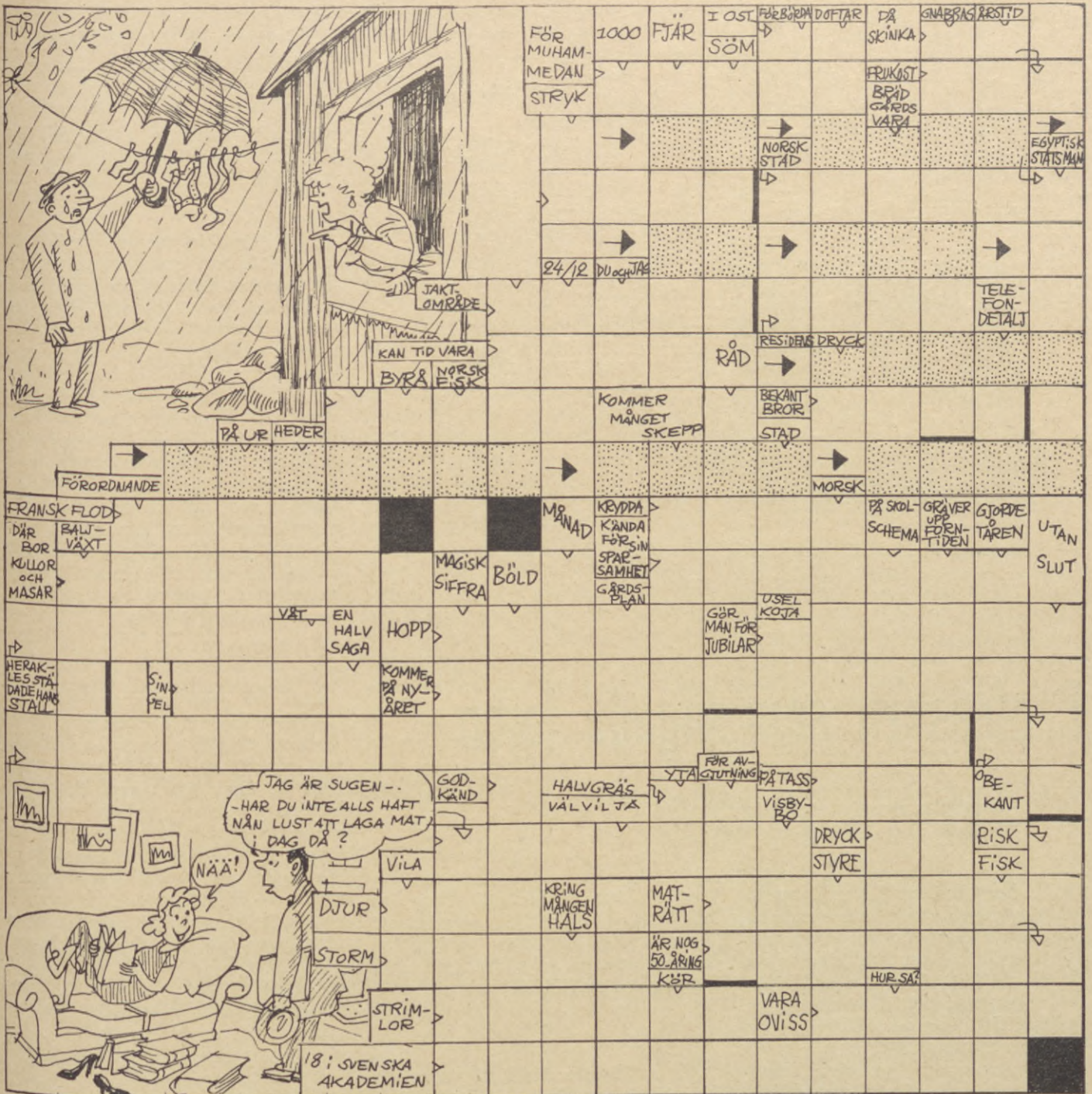
BOKTT

ett blixtsvep utan onödig tidsförlust. Och sedan ett försök i detaljer, som avslöjade att Leif Eriksson, en isländsk hövding lär ha varit Amerikas förste upptäckare (ca år 1000), att Lenhovda är en köping i mellersta Småland, Lenin är Sovjetunionens grundläggare, lejdare är en sorts steg på fartyg osv. Utflykten på bokstaven L gav vidare i all önskvärd koncentration en översikt om levnadsstandard och löneutveckling i Sverige 1950—59 och en jämförelse över vad bl.a. rågbröd, kostymer, skjortor och cigarett betyder i köpkraft räknat i olika länder. Efter kraftprovet sattes boken aktyningsfullt tillbaka på skrivbordet — där ska den stå för att snabbt vara till hands! Glöm nu inte själv att snarast spåra upp "Lilla Focus" i bokhandeln och införliva den med de dagliga verktyg som behövs för vår tids andliga spänst.

S. H.

I STATUS

läser Ni om aktuella frågor för hjärt- och lungsjuka i 60-talets samhälle.

Bildkryss nr 4

Vårt april-kryss rymmer som vanligt lite av varje från olika områden i vårt liv och leverne. Sätt igång — lycka till!

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 10 maj. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevet vara märkta "Bildkryss nr 4". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status' juni-nummer 1962.

Namn

Adress

Postadress

...ljudet av krossat glas hördes skrämmande tydligt i den tidiga morgonen.

stigen, där borta vid tidningskiosken red "den flygande örnen" med fjädrar i håret.

I verkligheten var det brevbäraren ute på första morgonturen. Mitt framför den gröna villan, sköt Bengt av en liten sten i slungan. Pang, ljudet av krossat glas hördes skrämmande tydligt i den tidiga morgonen. En fönsterruta i nedre våningen till den gröna villan hade gått sönder. — Nej, aktar'e nu, jag kilar hem, viskade Bengt. Det var stygt av honom att lämna en kamrat, men han tänkte bara på att rädda sig själv undan allt obehag. Han var nu inte mer än en liten pojke, som var väldigt rädd av sig. Och i skydd av häcken smög den indianen iväg mot mamma, pappa, och tryggheten på andra sidan vägen.

Professorn som jagade lejon

EN VERKLIGHETSSAGA

av ELENORE

— Nu har professor Lund flyttat in i den gröna villan, sa pappa en kväll. Han har nyligen kommit hem från Afrika och där har han jagat lejon. Nu är det inte värt att ni cyklar eller sparkar boll intill hans fönster pojkar. Han är visst väldigt ond av sig och vill vara ifred.

— Jagar han riktiga lejon? frågade Ulf som höll på att laga ett leksakståg som hade gått sönder. Men är det inte synd att skjuta dom då. Pappa, lejonet kallas för "djurens konung", det vet du väl. Lejona är sådana där djur som fanns i bibeln för massor av år sen. Tror du att han har en riktig lejonunge hemma på tomten, en som är alldeles tam och gul?

— Det vet jag verkligen inte, log hans far, varför tror du det? Ulf tordes inte säga att det hade Bengt sagt. Bengt var några år äldre än Ulf och han visste nästan allting. Sa han att den där farbrorn som var så lärd och gammal hade ett lejon

med sig hem till Lidingö så var det nog sant. — Hej då jag kilar ut ett tag sa han. — Ett lejon, sa hans far och knäppte på TV-n, ja nog är den pojken rolig alltid. Sådana idéer.

En bit längre nedåt vägen mötte han Bengt. — Hej! sa han. Nu har farbrorn som jagar lejon flyttat in i andra villan. Han är hemskt ond av sig och har ett lejon där inne som han har tagit med sig från Afrika. — Äh, jag tror inte på dig, tyckte Ulf och tog upp en liten slunga ur fickan. Man ska inte skjuta djur, säger min mamma, inte vilda djur heller. — Ja, då kan han väl ha med sig en levande lejonunge hem då, fortsatte Bengt. Vi smyger fram längs grinden bakom häcken så ser han oss inte. Så smög de iväg. De var inte alls Bengt och Ulf i vindtygsjackor och stickade mössor längre. De var indianer på krigs-

Men Ulf stod kvar med slungan i handen. Bakom häcken hördes ett dovt och hemskt morrande. Och nu, nu kom ett stort gult lurvigt djur rusande med öppet gap rätt emot honom. Svansen piskade marken som en plym, han gurglade långt ner i strupen... Lejonet tänkte Ulf, lejonungen, och så gav han upp ett illtjut. — Kom här Pontus, ropade en förfärligt ond röst bakom staketet. Lugna dig, jag ska nog få tag på pojken. — Jaså, det är du lille rackarpojke som skjuter ut rutan för mig i mitt arbetsrum när jag

Men jag ska tala vid din pappa. Vad heter du?

sitter och skriver. Men jag ska tala vid din pappa. Vad heter du?

Ulf gned sig i ögonen. Det var ju inte han som skjutit av slungan, det var ju Bengt och Bengt hade smitit. Men man ska inte skvallra, nej inte hur orättvisa stora människor än är. Och där stod de nu på trädgårdsgången, där de första påskliljorna började skifta i honungsgult. Ulf och den hemske gamle farbrorn och så lejonet som inte var något lejon. Åh, så dum Ulf hade varit, det var en hund, en collie som Lassie på TV. Han var stor och lurvig, och nu satt han och räckte tasserna åt farbrorn. — Nå vad heter du? Ja, var inte rädd för hunden hans bits inte. — Ulf, men vi lekte bara. Vi trodde att farbror hade ett tamt lejon hemma, vi ville bara se om det var sant.

Nu talar farbror'n om det här med rutan för pappa, tänkte han. Nu får jag inte tårta till söndagsmiddag, pappa låter mig inte se på TV och mamma hon blir så lessen så...

◇

Det var ju Bengt som sköt av slungan, men jag säger det inte, nej

aldrig... Plötsligt började hunden morra igen som den hörde något. Och det gjorde han också, där kom Bengt tillbaka gräsligt snopen med slungan i handen. Du vet hur det är när man har ont samvete för någonting. Och det var just vad Bengt hade nu. Han hade smitit och utlämnat sin vän, och det är något som man aldrig ska göra. — Se där är en liten indian till, sa farbrorn. Ni tror bestämt inte att jag har något annat att göra, än stå här och prata med er små vildbasar. Men det här med rutan ska inte förbli ostraffat ska ni se.

— Det var inte han som sköt på farbrors ruta, det var ja, sa Bengt. Förlåt så hemskt mycke, vi lekte bara indianer. Farbror ska få alla mina fickpengar för rutan. Han tog upp en liten tummad portmonnä, det var visst bara två 25-öringar i den nu, men kanske i nästa vecka ifall han inte köpte kola. Men då hände något underligt. Den elake farbrorn log, och det var ett hjärtligt leende. Men så är det inte ofta en liten pojke vill lämna alla sina fickpengar för en pangad ruta, och inte alla dar små pojkar talar san-

ning, eller tar på sig skulden för något som inte är deras fel.

◇

En gammal klok professor som varit i Afrika och sett mycket här i världen blev med ens mycket fundersam. — Vi lekte bara indianer, sa pojken. En gång hade han professorn också lekt indian i skogen, en gång hade han också skjutit sönder en ruta och fått en örfil och ingen kvällsmat. Det var mycket mycket länge sen, men inte så länge sen att han inte mindes det idag som det hänt nyss.

— Gossar, sa han. Nu ska vi glömma den här rutan både ni och jag. Ni har talat sanning och inte hållit er undan. Det är bra takter. Vi ska dricka saft på min veranda, med kakor. Ja, Pontus också, honom ska ni bli riktigt goda vänner med.

Ser ni många lejon har jag sett, men jag har bara jagat dem med min kamera! Och han förde dem framför sig upp mot den gröna villan. De var två små mycket lyckliga pojkar, och de var bästa vänner med farbrorn som varit i Afrika.

Arbetsterapi o. Hobbymaterial

- Pärlor av trä, glas, kristall och metall.
- Indiska Ädelstenar till halsband och armband.
- Brasiliansk Onyx till hängsmycken, örhängen och nyckelringar.
- Silvertråd i olika former och dimensioner.
- Rundböjtänger för trådarbeten.
- Halsbandslås i olika utföranden 1—5 rader.
- Sadelgjord såväl mönstrad som enfärgad i 22 färger.
- Väskhandtag i pärlbambu och rotting.
- Pappstommar och Silkebast för bastflätning.
- Skinn och läder för alla ändamål.
- Arbetsatser i rikhaltig sortering.

Begär prislista och prover.

Vi sända gärna påseendesändningar på öppet köp

Firma SUNE ENGLUND, Örebro

Rostagatan 11 A - Tel. 019/12 09 14 - 12 10 95

Ni har väl prenumererat
på STATUS?

GOTLANDS GARNET

av 100 % ren ull
från Gotlands
utgångsfår
för stickning och vävning

Begär prover och offerter!

Gotlands Ylle AB

Visby - Tel. 139 60

följ

den fackliga, ekonomiska
och sociala debatten
i LO-tidskriften

fackföreningsrörelsen

— oumbärlig nutidsorientering
för fackföreningsfolk, politiskt
aktiva, olika grupper anställda
och företagare.

Utkommer varje vecka - Prenumerationspris helår 15 kr

För keramikundervisningen

Rikhaltigt lager av:

GLASYRER, i stort urval

FÄRGER — OXIDER — POLERGULD etc.

DREJ- o. GJUTLEROR, röd- och vitbrännande

ELBRÄNNUGNAR — UGNSTILLBEHÖR

DREJSKIVOR, eldrivna, m. m.

Begär prislista från:

EXPORT & IMPORT AB

KERAMIK

Norrlandsgatan 12 · Tel. 10 71 17 · Stockholm 7

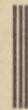
Habo — det ledande märket för

**KVALITETSFILTAR och
PLÄDAR**

**HABO ULLSPINNERI AB
HABO**

Lundin & Lindberg

Tel. 313 64

Väduren 21
ESKILSTUNA

Tel. 313 64

SUNDBYBERG

BÄTBYGGSATSER

Ragette - Wjiko Sport - Moth

BERGMANS JÄRNAFFÄR

Sundbyberg

Tel. 28 25 85, hr Bengtzon efterfr.

**GYNNA
SVENSK
INDUSTRI**

REVIGÖR ger god vigör

Känner Ni Er trött och håglös? Orsaken kan vara brist på någon av vitaminerna. Då hjälper REVIGÖR, som har alla 17 olika vitaminämnen i bästa lösliga form: A 16700, B1 2800, D2 2000 IE, B2 7.5, B6 6, pp-fakt. nic. s. 120, nicotylamid 60, calc. pant. 30, kolinbitrtr. 600, C 400, inosit 125, E 5, H 1.5, K3 10, PAB 1.5, U 5.5 mg och B12 12.5 γ /100 g.

Bli pigg och
"uppåt" pröva
REVIGÖR redan
idag

Receptfritt på apotek
samt i hälsokostaffärer

AB Carls-Berg Biokemisk
och Farmaceutisk fabrik
Göteborg 5

GÖTEBORG

RESTPARTI RYABOTTNAR

Storlek 60 x 90 cm kr 13:50
80 x 130 " " 25:—
100 x 175 " " 38:—

Metervara, 120 cm bred kr 23:50/m
Bottnarna är vävda i prima lin
samt ylleinslag

PRIMA RYAGARN kr 18:—/kg
Färger: Rött, grönt, grått, brunt, beige
och guldbrun

RETURRÄTT

Frakt tillkommer - Rejäl behandling
Tel. 031/25 62 80, 19 97 09

FABRIKERNAS GARNLAGER
Göteborg 38

**KÖP
SOLSTICKAN**

Visa *god*
smak

bjud på

Buggans

BÖCKLING
som pastej

NYBYGGNADER UPP TILL 110.000 TONS DW
KLASSNINGAR - REPARATIONER

KOCKUMS
MEKANISKA VERKSTADS AB · MALMÖ

Toppvinst

VOLVO AMAZON

VOLVO P 544 Special

Volkswagen 1500 Limousine

SAAB 96

TV-apparater • Transistormottagare

Bandspelare • Rörstrandsserviser

3.004 värdefulla vinster

**CHANSA
VINN**

**Sammanlagd
vinstsumma:**

över 176.000:—

Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka Rikslotteri 1962

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:— att sändas mot postförskott + porto, eller

..... st. lotter à 2:— att sändas varje månad fr. o. m. april t. o. m. sept. 1962 mot postförskott + porto, samt dragningslista à 25 öre, som sändes omedelbart efter dragningen.

Namn:

Adress:

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv.

Status 4/62

Frankeras
med
20-öres
frimärke

RHL-lotteriet

Box 4149

STOCKHOLM 4

**BILDA FAMILJEKEDJA!
LOTTPRIS 2 KRONOR
REKVIRERA NU**

Vid rekvisition av minst 10 lotter i samma sändning — dragningslista gratis och 10 % rabatt

20 lotter i samma sändning — dessutom portofritt

Minst en lott till varje familjemedlem ökar familjens vinstchans!